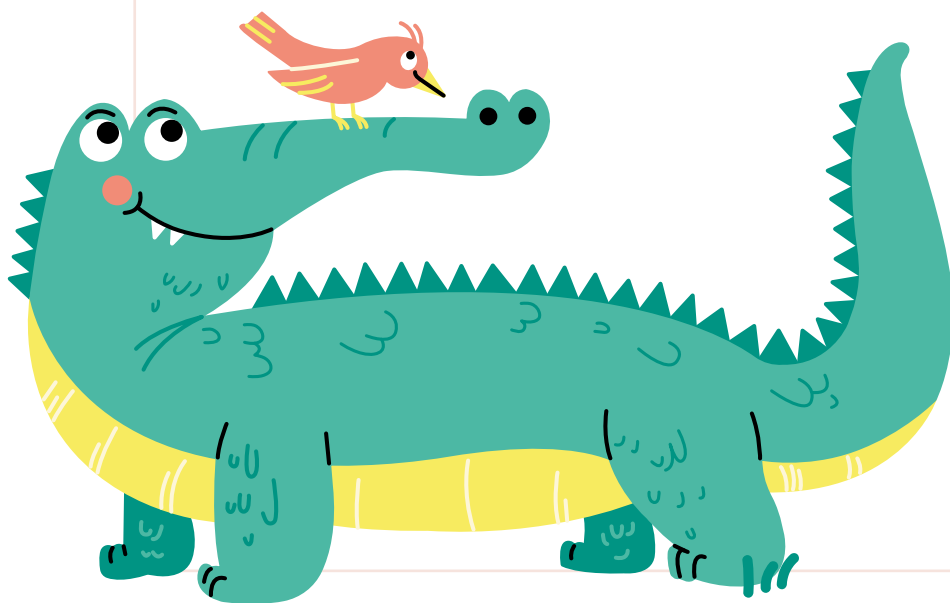

Thuiswaarts

WERKEN ROND PLEEGZORG IN DE KLAS

3e
graad
lager onderwijs

PLEEG
ZORG
Vlaanderen

Colofon

Thuiswaarts

Werken rond pleegzorg
in de klas
3e graad lager onderwijs

Een initiatief van
Pleegzorg Vlaanderen
www.pleegzorg.be

Educatieve uitwerking:
Djapo vzw
www.djapo.be

Auteur:
Sien Trekker

Vormgeving:
Sofie Moons

Illustraties:
© **Julie Poignie**

djapo

Jonge denkers. Grote doeners.

Voorwoord

Beste leerkracht,

Bedankt voor je interesse in pleegzorg als thema in de klas. Pleegzorg is een interessant onderwerp om met kinderen rond te werken. Je kan de kinderen leren uitzoeken en respectvol en discreet omgaan met verschillende gezinsvormen, je toont ze dat er verschillende perspectieven zijn in een situatie en dat meningen kunnen verschillen.

Bovendien is pleegzorg nog voor veel mensen en kinderen onbekend. Door pleegzorg al vanop jonge leeftijd te introduceren in de leefwereld van kinderen, leren ze er op een positieve manier mee omgaan.

In deze inspiratiebundel vind je verschillende activiteiten om rond pleegzorg te werken. Je kan ze allemaal uitvoeren, of je kan eruit pikken wat je interessant vindt. Bij elke activiteit staan de eindtermen en de leerplandoelen vermeld.

Op de volgende pagina vind je een brief om ouders te informeren dat je rond pleegzorg gaat werken. Pas de brief aan volgens de keuzes die je maakt in de activiteiten. Afhankelijk van welke activiteiten je kiest, staan er ook de nodige voortaken in.

Brief voor de ouders

Beste ouders,

Met deze brief informeren wij jullie graag dat we het in de klas over pleegzorg gaan hebben. We gebruiken daarvoor het pakket Thuiswaarts van Pleegzorg Vlaanderen.

Meer informatie over pleegzorg lees je op www.pleegzorg.be.

Heb je zelf ervaring met pleegzorg of is jouw kind er al mee in aanraking gekomen? Laat ons dan zeker iets weten. Zo kunnen we bekijken waar er eventuele gevoeligheden liggen, of kan je er misschien over komen getuigen in onze klas.

We verwachten dat jullie met de leerlingen thuis iets voorbereiden (1 en 3) en de leerlingen begeleiden bij een thuisactiviteit (2):

1. Maak met de icoontjes op de bijlage bij deze brief een **collage van hun gezinssituatie**: wie woont er met hen samen? De bedoeling is dat de leerlingen hun collages in de klas anoniem aan elkaar laten zien. Ze proberen hun klasgenoten in de collages te herkennen. Daarna gaan ze erover in gesprek. Je mag de term 'gezinssituatie' zo ruim bekijken als je zelf nodig vindt. Denk aan: co-ouderschap, nieuw samengestelde gezinnen, pleegkinderen, andere inwonende familieleden ...
2. Op dd/mm/jjjj vragen we dat elke leerling een **dierbare knuffel of doekje** meebrengt naar school. Als de leerlingen dat niet (meer) hebben, kan je ook een ander voorwerp meegeven waar de leerling aan gehecht is: een tekening/kaartje, een stuk speelgoed, een plantje ... Ze ruilen dat voor één nacht met een dierbaar voorwerp van een medeleerling, om zich te leren inleven in de rol van de ouders en de pleegzorgers van een pleegkind.
3. Vul de bijlage bij deze brief in over de **gewoonten van je kind thuis** en geef het terug mee naar school. De leerlingen gaan het gebruiken om hun gewoonten met elkaar te vergelijken, en zich voor te stellen hoe het is als je plots van gewoonten moet veranderen.

Naast de bovenstaande dingen gaan we samen ontdekken wat pleegzorg is en in welke vormen het bestaat. We leren ook hoe het komt dat kinderen soms even in een pleeggezin wonen. We praten over het begrip 'thuis' en bekijken hoe het opvangen van pleegkinderen meerdere gevolgen heeft, zowel positief als negatief, en zowel bedoeld als onbedoeld. Ten slotte onderzoeken we verschillende perspectieven in het pleegzorgverhaal en gaan we nadenken over wat wij zelf kunnen doen.

Heb je vragen of opmerkingen in verband met dit onderwerp? Laat ons iets weten. Dan gaan we erover in gesprek.

Vriendelijke groeten,

Naam leerling:

Welke gewoonten zijn er bij jullie thuis wat betreft:

- **Bedtijdritueel** (bijvoorbeeld: ouders gaan mee naar boven, de kinderen gaan samen/apart slapen, de kinderen poetsen zelf hun tanden, de kinderen doen zelf hun pyjama aan, de kinderen mogen nog lezen, er wordt voorgelezen, er wordt gezongen, er wordt gebabbeld, er wordt gemasseerd ...)

.....

.....

.....

.....

.....

- **Gewoonten qua eten** (bijvoorbeeld: kinderen hebben inspraak in wat er op tafel komt, kinderen helpen mee met koken, kinderen dekken de tafel, kinderen worden bediend, kinderen eten wat de pot schaft, kinderen moeten hun bord wel/niet leegeten, kinderen ruimen mee af, er wordt samen/apart gegeten, er mogen wel/geen schermen tijdens het eten, kinderen krijgen dessert ...)

.....

.....

.....

.....

.....

- **Gewoonten qua ontspanning** (bijvoorbeeld: kinderen hebben elk hun eigen speelgoed of alles is van iedereen, kinderen hebben bepaalde schermtijd, kinderen moeten op bepaalde tijden buiten spelen, ouders spelen op bepaalde tijden samen met kinderen, kinderen hebben een speelruimte/-kamer, kinderen moeten opruimen ...)

.....

.....

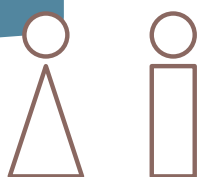
.....

.....

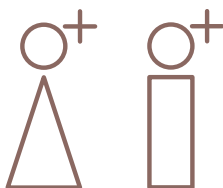
.....

Bijlage

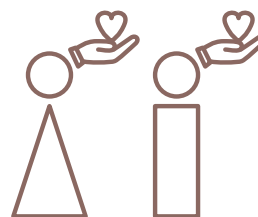
Gezinssituaties

ouders
vrouw(en), man(nen)

plus- of stiefouders
vrouw(en), man(nen)

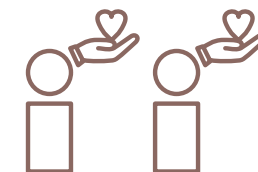
pleeggasten
vrouw(en), man(nen)

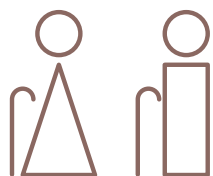
broers, zussen

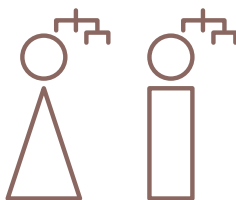
plus- of stiefbroers,
plus- of stiefzussen

pleegkinderen

inwonende grootouders

inwonende familieleden

Achtergrondinformatie

PLEEGZORG IN DE KLAS

Pleegzorg kan een gevoelig onderwerp zijn. Misschien heb je zelfs een pleegkind of iemand uit een pleeggezin in de klas. Maar ook als dat niet het geval is, kan een onderwerp als pleegzorg veel emoties losmaken in de klas. Een goede voorbereiding is dan geen overbodige luxe.

HOE CREËER JE EEN VEILIGE PRAATSFEER IN DE KLAS?

Respect en waardering voor elkaar staat centraal als je een klas-sfeer wilt creëren waarin de leerlingen over gevoelige onderwerpen durven praten. Hier zijn alvast enkele tips.

- Toon appreciatie voor leerlingen die hun mening uiten, zonder het standpunt zelf te beoordelen.
- Geef de leerlingen voldoende tijd om na te denken over wat ze willen zeggen. Een bijvraag stellen kan helpen, maar soms is enkele seconden extra bedenktijd alles wat ze nodig hebben.
- Verplicht geen leerlingen om hun mening te geven of hun gedachten te uiten als ze aangeven dat dat moeilijk is.
- Maak duidelijk dat twijfelen oké is. Soms heb je geen uitgesproken mening of valt er voor meerdere standpunten iets te zeggen. Dat is prima.
- Vertel hoe verrijkend het kan zijn om verschillende meningen over hetzelfde onderwerp te verkennen. Het geeft je een bredere kijk op een onderwerp.
- Herhaal indien nodig de gespreksconventies en stimuleer de leerlingen om die te respecteren.
- Werk ook eens met kleinere praatgroepen. Sommige leerlingen vinden de grote klas te overweldigend om iets te durven vertellen.

WAT ALS JE EEN PLEEGKIND IN DE KLAS HEBT?

Vertel apart aan het kind, de pleegzorgers en de ouders – als je daar contact mee hebt – dat je het thema pleegzorg in de klas graag zou behandelen. Vraag of het kind dat ziet zitten en hoe het erover denkt. Laat weten dat het normaal is dat het kind daar allerlei dubbele en misschien verwarrende gevoelens bij kan ervaren. Respecteer het wanneer het kind zou aangeven dat het dit onderwerp liever niet aan bod ziet komen. Sommige kinderen zullen het fijn vinden, bij anderen kan het mogelijk te veel stress en emoties oproepen.

Leg ook uit welke activiteiten er op het programma staan. Vraag of het kind eventueel ook zelf ideeën heeft. Vraag hoeveel het kind zelf wil delen en wat mogelijk gevoelige onderwerpen zijn. Vertel dat ze je altijd mogen aanspreken bij vragen of opmerkingen.

De kans is reëel dat de pleegkinderen beschaamd zijn over hun situatie. Vaak is dat omdat ze het liefst zo 'gewoon' mogelijk zouden willen leven. Blijf vooral benadrukken dat een pleegkind geen 'speciaal' kind is, maar een kind dat door

Tip!

Het boek *Eerste Hulp aan Getraumatiseerde Kinderen* van Florian Van Campenhout is een praktijkgerichte gids voor mensen die in aanraking komen met getraumatiseerde kinderen, maar er geen diepgaande kennis over hebben. Met het boek kan je je op een laagdrempelige manier informeren over de gevolgen van traumatische ervaringen bij jonge kinderen, om op een adequate manier met deze kinderen in verbinding te treden en hen de zorgen te bieden die ze verdienen.

<https://www.agorawebzine.be/artikels/eerste-hulp-aan-getraumatiseerde-kinderen>

omstandigheden niet in een klassieke gezinssituatie opgroeit, net zoals veel andere kinderen niet in een standaardgezin wonen.

HOE GA JE OM MET EEN PLEEGKIND OF KINDEREN MET TRAUMA'S?

Ook los van deze activiteiten is het voor pleegkinderen, en voor veel andere kinderen die op jonge leeftijd traumatische ervaringen hebben meegemaakt, niet altijd gemakkelijk op school. Door wat ze hebben meegemaakt hebben ze vaak een zeer onveilig wereldbeeld opgebouwd, waardoor ze voortdurend op hun hoede zijn, geen vertrouwen hebben in volwassenen, een laag zelfbeeld hebben en denken dat ze alleen op zichzelf kunnen rekenen.

• Heb begrip voor hun gedrag

Die overtuigingen zitten zo diep in hun brein verankerd dat ze niet eenvoudig te veranderen zijn. Zelfs als het kind fysiek veilig is op school en de leerkracht dat expliciet uitspreekt, kan het zich emotioneel onveilig blijven voelen. De kleinste triggers, bijvoorbeeld een bedenkelijke blik of een moeilijke oefening, kunnen er dan voor zorgen dat het kind in vecht-, vlucht- of bevriesmodus schiet. Triggers zijn zaken die het kind – bewust of onbewust – herinneren aan de gebeurtenissen uit het verleden, waardoor het kind dezelfde stress en angst ervaart als toen. Denk aan gelaatsuitdrukkingen, geuren, kleuren, gebaren, manier van spreken, bewegingen ...

Het gedrag dat daaruit voortkomt – roepen, verbaal of fysiek geweld gebruiken, weglopen, zich afsluiten van de wereld – kiest het kind niet zelf. Het zijn overlevingsinstincten die verkeerd geprogrammeerd zijn door de traumatische gebeurtenissen in het verleden.

Als je begrijpt dat ze niet moeilijk dóen maar het vooral zelf moeilijk hebben, kan je milder zijn en begrip opbrengen voor hun gedrag. Vaak zit er angst of verdriet achter het 'lastige' gedrag dat ze laten zien.

• Probeer in verbinding te blijven

Deze kinderen zijn vaak uiterst gevoelig voor afwijzing en dus niet gebaat bij een straf als wegsturen. Zo wordt hun laag zelfbeeld bevestigd, wat hun 'moeilijke' gedrag alleen maar gaat versterken. Moet een kind toch even uit de groep, zorg er dan voor dat het elders opgevangen wordt en leg uit waarom de verwijdering nodig was (bv. voor de veiligheid). Zo leg je de focus op het gedrag en niet op het kind.

Omdat hun gedrag voortkomt uit hun instinct (vechten, vluchten of bevriezen), zal je het niet kunnen veranderen met straffen of belonen, aangezien hun redeneringsvermogen op dat moment uitgeschakeld is. Wat wel helpt, is het kind zich veilig laten voelen. Dat doe je door veel structuur en voorspelbaarheid te voorzien, zaken goed en telkens opnieuw uit te leggen, plezier te maken met het kind, dingen samen te doen, te focussen op wat goed loopt, het kind succeservaringen te laten opdoen, te zorgen dat de regels en afspraken duidelijk en visueel zichtbaar zijn, het kind controle te geven waar kan, het kind verantwoordelijkheid te geven, het kind duidelijk laten merken dat het gezien wordt ...

Stel grenzen in die verbinding

Uiteraard kan niet elk gedrag getolereerd worden en moeten er duidelijke grenzen gesteld worden. Maak dan wel duidelijk dat het kind aangesproken wordt op zijn gedrag en niet op zijn persoon. Leg ook steeds uit waarom bepaald gedrag niet door de beugel kan. Zorg dat de grenzen duidelijk zijn en dat het kind de reden van de grenzen kent en begrijpt. Herhaal dat regelmatig.

Besteed ondertussen aandacht aan de emotie die het gedrag veroorzaakt heeft. De emotie heeft bij het kind alle recht van bestaan. Vertel dat het kind zich gerust boos, angstig of verdrietig mag voelen. Dat is immers geen keuze. Maar de manier waarop die emoties zich uiten, is daarentegen iets waar je samen aan kan en moet werken.

- **Blijf zelf kalm**

Kinderen met trauma's vertonen ook vecht-, vlucht- of bevriesgedrag wanneer een volwassene met een hevige emotie of een luide stem reageert. Als gevolg daarvan sluiten ze zich af en zal er helemaal niets binnenkomen van wat je zegt. Breng je boodschap dus zo veel mogelijk met een rustige houding, zachte stem en milde blik.

- **Heb geduld**

Je kan er stap voor stap mee voor zorgen dat kinderen overtuigd raken dat de wereld wel een veilige plek kan zijn en dat er wel mensen zijn die oprecht om hen geven. Maar voordat je die diep verscholen overtuiging echt veranderd hebt, is er veel tijd en herhaling nodig. Geef niet op. Elke positieve interactie met een betrouwbare volwassene is een (mini)stap naar herstel toe.

Hoe woon jij?

3e
graad

Doel: verschillende gezinsvormen leren kennen

50 minuten

Materiaal

- /

Vooraf

- De leerlingen brengen de collage van hun gezinssituatie mee (zie brief voor de ouders op [p. 3](#)). Zorg dat ze elkaars collage nog niet zien.
- Verzamel de collages van de leerlingen en hang ze anoniem op het bord of leg ze op een grote tafel waar iedereen rond kan.

Toon de leerlingen de collages van de klas en zeg hen dat ze niet mogen verklappen welke hun collage is. Laat de leerlingen raden welke van wie is.

- Wie denkt er een klasgenoot in een collage te herkennen?
- Waarom?
- Zou die klasgenoot ook nog in een andere collage passen?
- Klopt het?

Telkens wanneer er iemand gevonden is, legt die kort uit wie er allemaal in de collage en dus in de gezinssamenstelling zit. Raad tot alle leerlingen gevonden zijn.

Bekijk de gezinsvormen op het bord.

- Zijn er veel verschillende gezinsvormen?

Vul eventueel nog gezinsvormen aan die niet op het bord staan. Denk bijvoorbeeld aan:

- Alleenstaande ouders
- Holebi-koppels
- Pleeggezinnen
- LAT-relaties
- Nieuw samengestelde gezinnen
- ...

Vertel dat er veel soorten gezinnen zijn en leg uit welke mogelijkheden er allemaal zijn.

Ga daarna over op een kringgesprek over het begrip 'familie' aan de hand van deze vragen.

- Wie beschouw jij als familie?
- Waarom is die persoon familie?
- Moet je (biologisch) verwant zijn met elkaar?
Wanneer kunnen twee mensen familie zijn zonder dat ze dezelfde genen hebben?

Eindtermen

MM 1.1* De leerlingen drukken in een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderingen spontaan uit.

MM 2.7* De leerlingen kunnen er in hun omgang met leeftijdsgenoten op discrete wijze rekening mee houden dat niet alle kinderen in hetzelfde type gezin wonen als zijzelf.

SV 1.1 De leerlingen kunnen zich op een assertieve wijze voorstellen.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen (ZILL)

SEiv2 De eigenheid en grenzen van anderen respecteren.

OWsa1 Ervaren, onderzoeken, vaststellen en illustreren hoe mensen op verschillende manieren samenleven en groeien vormen.

SEgb2 Bewust omgaan met gevoelens en behoeften en deze binnen aanvaardbare grenzen uiten. Zelfbeheersing ontwikkelen.

OVSG

WO-MNS-SC-1.1.4 De leerlingen drukken in een niet-conflictgeladen situatie eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderingen spontaan uit.

WO-MNS-SV-2.11.2 De leerlingen kunnen zichzelf voorstellen.

WO-MAA-SCV-5 De leerlingen kunnen er in hun omgang met leeftijdsgenoten op discrete wijze rekening mee houden dat niet alle kinderen in hetzelfde type gezin wonen als zijzelf.

Go!

3.1.1.3 In een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderingen spontaan uitdrukken.

3.1.1.5 Zich op een assertieve wijze voorstellen.

3.1.3.22 In hun omgang met leeftijdsgenoten op discrete wijze ermee rekening houden dat niet alle kinderen in hetzelfde type gezin wonen als zijzelf.

- Als twee mensen met elkaar trouwen, worden hun families dan familie van elkaar?
- Wie heeft er een meter of peter die eigenlijk geen familie is, bijvoorbeeld als het een vriend is van je ouders? Kan je hen als familie beschouwen?
- Zijn huisdieren familie?
- (Als er pleegkinderen in de klas zijn) Zijn een pleegkind, pleegzorgers en pleegbroers of -zussen familie? Waarom voelt dat voor jou als wel/geen familie?

Breid het gesprek uit naar 'op elkaar lijken'.

- Lijken familieleden op elkaar?
- Hoe lijkt jij op je familie? Qua uiterlijk? Qua gedrag? Qua karakter? Qua stijl?
- Kan je ook lijken op mensen die geen familie zijn?
- Moet je familie zijn om op elkaar te lijken?
- Kan je ook lijken op een stiefbroer of -zus? Op een adoptie- of pleegkind? En kan je ook lijken op beste vrienden of vriendinnen?

Achtergrondinformatie

VERSCHILLENDE GEZINSVORMEN

De leerlingen hebben hun eigen gezin aan elkaar voorgesteld. De kans is groot dat er verschillende gezinsvormen aan bod zijn gekomen. Steeds meer kinderen wonen in een gezin dat afwijkt van de samenstelling vader, moeder en kinderen. Een pleeggezin is ook een gezinsvorm die daarvan afwijkt en dat hoeft daarom geen speciale of aparte categorie te zijn. Net als bij nieuw samengestelde gezinnen zijn er veel verschillende redenen waarom pleegzorg, in welke vorm dan ook, de beste keuze is voor een kind. Pleegzorg is als gezinsvorm minder gekend. Om die reden is het zinvol om expliciet ruimte te creëren om dit onderwerp met de kinderen bespreekbaar te maken, op een positieve manier en zonder er een zielig verhaal van te maken.

Pleegzorg: wat is dat precies?

3e
graad

Doel: ontdekken en begrijpen wat pleegzorg is en in welke vormen het bestaat

50 minuten

Materiaal

- Kaartjes met uitleg over aspecten van pleegzorg: 1 kaartje per leerling (zie [p. 13](#))

Vooraf

- /

Eindtermen

MM 1.1* De leerlingen drukken in een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarden spontaan uit.

MM 2.7* De leerlingen kunnen er in hun omgang met leeftijdsgenoten op discrete wijze rekening mee houden dat niet alle kinderen in hetzelfde type gezin wonen als zijzelf.

SV 3 De leerlingen kunnen samenwerken met anderen, zonder onderscheid van sociale achtergrond, geslacht of etnische origine.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen (ZILL)

SEiv2 De eigenheid en grenzen van anderen respecteren.

OWsa1 Ervaren, onderzoeken, vaststellen en illustreren hoe mensen op verschillende manieren samenleven en groeien vormen.

SEgb2 Bewust omgaan met gevoelens en behoeften en deze binnen aanvaardbare grenzen uiten. Zelfbeheersing ontwikkelen.

SErv3 Samenwerken met anderen en zo bijdragen aan het realiseren van een gemeenschappelijk doel.

OVSG

WO-MNS-SC-1.1.4 De leerlingen drukken in een niet-conflictgeladen situatie eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarden spontaan uit.

WO-MAA-SCV-5 De leerlingen kunnen er in hun omgang met leeftijdsgenoten op discrete wijze rekening mee houden dat niet alle kinderen in hetzelfde type gezin wonen als zijzelf.

WO-MNS-SC-1.3.2 De leerlingen begrijpen dat samenwerken noodzakelijk kan zijn om een bepaald doel te bereiken.

Go!

3.1.1.3 In een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarden spontaan uitdrukken.

3.1.2.2 Samenwerken met anderen in de groep, zonder onderscheid van sociale achtergrond, geslacht of etnische origine.

3.1.3.22 In hun omgang met leeftijdsgenoten op discrete wijze ermee rekening houden dat niet alle kinderen in hetzelfde type gezin wonen als zijzelf.

Tip!

Geef elke groep een groen en een rood papier. Als ze het rode papier bovenaan leggen, zijn ze nog bezig aan de opdracht. Als ze het groene papier bovenaan leggen, betekent dat dat ze zich klaar voelen om over te gaan naar de volgende stap.

Kijk met de leerlingen naar een aflevering van Generatie K, over Bono die in een pleeggezin woont.

<https://onderwijs.hetarchief.be/item/pn8x93gn8t>

Laat de kinderen eerst vrij reageren op de video en stel dan een paar vragen.

- Wat vind je van het verhaal van Bono?
- Wat valt je op?
- Kende je pleegzorg al?
- Denk je dat je ongeveer weet wat pleegzorg is? Kan je het in je eigen woorden uitleggen? (Wanneer kinderen – of volwassenen met een handicap of psychiatrische problemen – niet bij hun eigen ouders kunnen wonen, worden ze opgevangen in een pleeggezin.)

We gaan ons nu opdelen in kleine groepjes, waarbij elk groepje iets meer gaat leren over pleegzorg. Daarna gaan we de groepjes opnieuw samenstellen, zodat we van elkaar kunnen leren.

Deel de klas op in vijf groepen en geef elke groep een specialisatie:

- groep 1: stabiliteit
- groep 2: tijdelijk
- groep 3: gedeeld ouderschap
- groep 4: samenwerken
- groep 5: diversiteit

Zorg dat elke leerling een kaartje heeft. Eerst lezen ze in stilte het kaartje, daarna praten ze erover in hun groepje:

- Ze kunnen elkaar om verduidelijking vragen als ze ergens onzeker over zijn.
- Ze kunnen het in hun eigen woorden aan elkaar proberen uitleggen.
- Ze kunnen proberen om voorbeelden te geven van wat ze lezen. Ze mogen daarvoor ook inspiratie halen uit het verhaal van Bono.

Benadruk dat alle leerlingen zich klaar moeten voelen om hun expertise met de anderen te delen.

Als de leerlingen klaar zijn, stel je nieuwe groepen samen van elk minstens vijf leerlingen. In elke groep moet elke expertise vertegenwoordigd zijn. Er mogen gerust twee leerlingen dezelfde expertise hebben.

Leg om de beurt aan elkaar uit waar jouw kaartje over ging. Doe dat in de volgorde van de nummers op de kaartjes.

Geef de leerlingen voldoende tijd om uit te wisselen.

Bespreek daarna klassikaal.

- Hoe ging het om je te specialiseren in jouw kaartje?
- Kon je de uitleg gemakkelijk geven aan je klasgenoten?
- Kon je de uitleg van je klasgenoten gemakkelijk begrijpen?

Noteer deze vormen van pleegzorg op het bord naast elkaar:

pleegzorg in weekends en vakanties	crisispleegzorg	permanente pleegzorg voor korte periode	permanente pleegzorg voor langere periode

Leg uit wat ze inhouden terwijl je er een paar kernwoorden bij schrijft.

In de achtergrondinformatie na deze activiteit lees je wat extra informatie over de verschillende vormen van pleegzorg.

ondersteunende pleegzorg	crisispleegzorg	permanente pleegzorg voor korte periode	permanente pleegzorg voor langere periode
▪ kind woont thuis ▪ gaat soms naar een pleeggezin ▪ woensdagmiddag, weekend, vakantie	▪ moet snel gaan (bv. ouders in ongeval, gevaarlijke situatie voor kinderen, verwaarlozing ...) ▪ korte duur: tot er een andere oplossing is	▪ kind woont bij pleegzorgers ▪ duurt korter dan 12 maanden (maximaal 18 maanden) ▪ bij ouders op bezoek	▪ kind woont bij pleegzorgers ▪ duurt langer dan 12 maanden ▪ bij ouders op bezoek

Bespreek klassikaal na.

- Begrijp je de verschillende vormen van pleegzorg? Wist je dat het in verschillende vormen bestond?
- Heb je nu nog een beter beeld over pleegzorg?
- Klopt dat met wat je dacht dat pleegzorg was?
- Wat zou je nog willen weten over pleegzorg?

2. TIJDELIJK

Er is een groot verschil tussen pleegzorg en adoptie. Bij adoptie wordt alles zo geregeld dat de adoptie-ouders voor altijd de ouders worden van het adoptiekind. Bij pleegzorg is dat niet zo. Daar is het de bedoeling dat het pleegkind **terug naar zijn eigen ouders kan keren** van zodra dat weer kan. Pleegzorg is dus daarom altijd **tijdelijk**.

Soms is pleegzorg van **korte duur**, bijvoorbeeld wanneer een alleenstaande ouder een operatie moet ondergaan en het kind nergens anders terecht kan. En soms is pleegzorg voor **meerdere jaren** of zelfs tot het pleegkind meerderjarig is. Maar hoe lang het ook duurt, de ouders van het pleegkind zullen altijd de ouders blijven.

Hoewel het positief is dat het einddoel is dat het kind weer naar huis gaat, kan het ook moeilijk zijn. Het is niet altijd duidelijk wanneer de terugkeer naar huis zal zijn. En er zal dan ook afscheid genomen moeten worden. Al gebeurt het vaak dat pleegzorgers en pleegkind nadien contact houden met elkaar.

4. SAMENWERKEN

Er zijn veel mensen **betrokken** in een pleegzorgsituatie. Je hebt de **ouders** van het kind en de **pleegzorgers**. Maar in het pleeggezin zijn er misschien nog **broers en zussen**, en andere **familieleden** die ze misschien regelmatig zien. Vanuit pleegzorg is er ook **begeleiding** en een **jeugdrechter** behandelt het dossier. De **leerkracht** van het kind speelt een rol en soms gaat het kind nog naar **therapeuten**.

Het is van groot belang dat al die mensen zo goed mogelijk **samenwerken**. De situatie is voor het pleegkind sowieso al een uitdaging. Iedereen moet dus zijn best doen om alles zo vlot mogelijk te laten verlopen.

1. STABILITEIT

Pleegzorg moet **stabiliteit** bieden. Dat betekent dat er **rust** komt in de situatie. Alle partijen proberen te zoeken naar een **structuur** of routine die duidelijk is en niet meer zomaar verandert. Voor het pleegkind is dat belangrijk om zich **veilig** te kunnen voelen. Want als alles altijd opeens kan veranderen, voel je je onzeker.

Eigenlijk is stabiliteit voor alle kinderen belangrijk. Iedereen heeft houvast nodig. Maar pleegkinderen hebben vaak al veel meegemaakt. Daarom hebben zij extra veel nood aan een plaats waar er duidelijke regels zijn en waar ze zich veilig kunnen voelen.

3. GEDEELD OUDERSCHAP

Wanneer er een kind naar een pleeggezin gaat, zitten de ouders, de pleegzorgers en de begeleiders samen. Er moeten goede afspraken gemaakt worden. De **pleegzorgers** zullen voor het kind zorgen, maar de **ouders** zijn de ouders. Wie mag dan de **beslissingen nemen**? Het antwoord is: allebei, volgens de afspraken. Dat noem je **gedeeld ouderschap**.

Ze spreken af voor welke beslissingen de pleegzorgers contact moeten opnemen met de ouders. Als het kind ziek is bijvoorbeeld, willen de ouders dan mee beslissen naar welke dokter ze gaan? Mogen de pleegzorgers met het kind naar de kapper gaan, of willen de ouders niet dat het kapsel zomaar verandert? Als het kind naar het middelbaar onderwijs overgaat, wie bepaalt dan naar welke school?

Bij het maken van die afspraken, moeten ze altijd denken aan wat het beste is voor het kind zelf.

5. DIVERSITEIT

Diversiteit betekent dat er veel **verschillen** zijn. Bij pleegzorg is **elke situatie anders**. Om te beginnen zijn alle **pleegkinderen uniek**: hoe oud ze zijn, welk karakter ze hebben, wat ze hebben meegemaakt, of ze broers of zussen hebben, waar ze wonen, volgens welk geloof ze zijn opgevoed, enzovoort. Maar ook de **ouders** hebben natuurlijk hun eigen achtergrond en eigenschappen waar rekening mee gehouden wordt. Bij de **begeleiders** zijn er trouwens ook verschillen: niet elke begeleider heeft dezelfde opleiding gevolgd. En hoewel er procedures zijn die iedereen moet volgen, gebeuren er toch vaak onverwachte dingen waardoor er weer een andere aanpak nodig is.

Als er een **pleeggezin** gevonden wordt voor het kind, is het ook daar weer onderzoeken en wennen: waar wonen ze, wie woont er in het huis, wat zijn hun gewoonten, enzovoort. Omdat er zo veel verschil of diversiteit is, zal elke pleegzorgsituatie dus ook anders zijn. Net zoals iedereen in de klas zijn eigen, unieke verhaal heeft.

Achtergrondinformatie

PIJLERS VAN PLEEGZORG

In de vorige oefening ontdekten de leerlingen dat uitzoomen in een situatie belangrijk is om het verhaal beter te begrijpen. Omdat elk pleegzorgverhaal anders is, zoomen we graag nog even verder uit naar de visie op pleegzorg. We belichten er vijf belangrijke eigenschappen van.

Pleegzorg moet **stabiliteit** bieden, in de vorm van geborgenheid, veiligheid en structuur. Dat zijn uiteraard dingen die elk kind ten goede komen, maar in het geval van pleegkinderen zijn ze extra belangrijk om houvast te vinden in hun complexe situatie.

Hoewel het een rekbaar begrip is, is pleegzorg altijd **tijdelijk**. Kort of lang, onderbroken of aaneensluitend, pleegzorg duurt zo lang het nodig is, maar altijd met de bedoeling om daarna weer naar huis te gaan. Voor alle betrokkenen brengt het tijdelijke aspect ook een uitdaging met zich mee: de goede balans vinden tussen hechten en loslaten, en dat bovendien vaak in een situatie waarbij de duur ervan onvoorspelbaar is.

Een goede manier om naar pleegzorg te kijken, is om het te zien als **gedeeld ouderschap**. De pleegzorgers nemen het pleegkind in huis, maar de ouders blijven de ouders. Er worden, samen met de begeleider van pleegzorg, goede afspraken gemaakt over wie welke verantwoordelijkheden en welk zeggenschap heeft. Met het welzijn van het kind vooropgesteld, wordt beslist hoeveel inspraak de ouders willen hebben wat betreft de beslissingen rond schoolkeuze, piercings, doktersbezoeken enzovoort.

Ruimer dan het bovenstaande rond gedeeld ouderschap is **samenwerken** een sleutelwoord als het gaat om iedereen die in de situatie betrokken is. Denk bijvoorbeeld aan de leerkracht, de begeleider vanuit pleegzorg, de jeugdrechter en andere partijen. Een open en duidelijke communicatie en een gedeelde visie op opvoeden zijn essentieel. Iedereen moet bovendien kunnen omgaan met wisselende en wijzigende situaties.

Elk pleegkind is uniek. Maar niet alleen de pleegkinderen verschillen van elkaar, ook elke ouder, pleegzorger en begeleider is anders. Die **diversiteit** maakt dat elke situatie om maatwerk vraagt. Er zijn telkens een hoop dingen die de situatie en de mensen beïnvloeden, zoals de persoonlijke achtergrond, cultuur en religie, maar ook leeftijden, studies en andere problematieken spelen een rol.

VORMEN VAN PLEEGZORG

Pleegzorg is maatwerk. Omdat elke situatie uniek is, wordt er telkens gekeken naar de beste oplossing. Toch kunnen we een aantal vormen van pleegzorg onderscheiden. De verschillen zijn praktisch voelbaar, maar ze bepalen ook andere dingen, zoals de procedures, welke financiële middelen er beschikbaar zijn en dergelijke.

Bij **ondersteunende pleegzorg** wonen de kinderen thuis, maar hebben de ouders nood aan ondersteuning bij de opvang van hun kind(eren), omdat ze zelf geen of een te klein netwerk hebben om op terug te vallen. Via deze vorm kunnen kinderen op bepaalde week- of weekenddagen naar een pleeggezin, telkens met een overnachting. Het gebeurt ook dat de kinderen in schoolvakanties bij het pleeggezin gaan logeren.

Wanneer de situatie dringend is, spreken we van **crisispleegzorg**. Het is dan een kwestie van uren voor het kind een opvangplaats moet hebben. Dat kan bijvoorbeeld gebeuren wanneer de ouders een ongeval hebben gehad, als ze aangehouden worden door de politie of wanneer de situatie voor de kinderen dermate ernstig of gevaarlijk is dat ze onmiddellijk weggehaald moeten worden. Vanuit de crisispleegzorg wordt dan bekeken wat de oplossing voor langere termijn moet zijn.

Dan bestaan er nog twee vormen, waarbij de pleegkinderen voor een tijd permanent intrekken bij de pleegzorgers. Bij **perspectiefzoekende pleegzorg** zorgt een pleeggezin maximaal een jaar voor een pleegkind. In die periode werkt de hulpverlening intensief met de ouders rond hun problematiek zodat er binnen het jaar een terugkeer naar huis verwezenlijkt kan worden. Lukt dat niet, dan kan de perspectiefzoekende module nog eens met zes maanden verlengd worden om ouders extra tijd te geven of, wanneer al duidelijk geworden is dat de problematiek niet opgelost geraakt, te zoeken naar een oplossing op lange termijn. Wanneer het van in het begin duidelijk is dat de situatie langer dan een jaar zal duren, praten we over **perspectiefbiedende pleegzorg**. Dan is een terugkeer naar huis niet meteen mogelijk. Bij deze laatste is er voor de ouders minder ondersteuning vanuit de pleegzorginstanties, al worden zij meestal wel verder geholpen door andere instanties om hun problemen aan te pakken. Zowel bij perspectiefzoekende als bij perspectiefbiedende pleegzorg wordt er bekeken of en hoe vaak de kinderen hun eigen ouders kunnen zien. Ze gaan dan bij hen op bezoek, ontvangen hun ouders in het pleeggezin, of spreken af in een bezoekerimte om samen tijd door te brengen.

Ik breng je mijn verhaal

3e
graad

Doel: de oorzaken leren kennen waarom kinderen in pleegzorg terecht komen

25 minuten

Materiaal

- Dagboekfragmenten van pleegkinderen (zie [p. 17-19](#))

Vooraf

- Vraag aan zes leerlingen – die niet te verlegen zijn – of ze voor aan een dagboekfragment willen voorlezen en zich in de rol kunnen inleven als de andere leerlingen vragen aan hen stellen. Ze mogen de tekst op voorhand lezen.

Vraag aan de eerste leerling om het dagboekfragment voor te lezen. Vat daarna kort samen dat het om pleegzorg gaat en leg de oorzaak uit waarom dat kind in pleegzorg terecht is gekomen.

Daarna mogen de andere leerlingen vragen stellen aan het personage. De leerling die het fragment voorgelezen heeft, mag zijn eigen fantasie gebruiken om daarop te antwoorden.

Herhaal dat voor de andere dagboekfragmenten.

Tip!

Je kan de leerling in kwestie bijstaan door suggesties te doen.

- Zou het kunnen dat ...?

Achtergrondinformatie

SOORTEN PLEEGGEZINNEN

Wanneer er in een pleegzorgsituatie een gezin uit de omgeving gevonden wordt, noemt men dat een **netwerkpleeggezin**. Dat geniet de voorkeur, aangezien de kinderen hen niet vreemd zijn. Dat gezin wordt dan ook begeleid en ondersteund vanuit de provinciale pleegzorgdienst.

Wanneer er geen netwerkpleeggezin is, zoeken ze een zo goed mogelijke match tussen het pleegkind en een **bestandspleeggezin**. Dat zijn pleegzorgers die zich via hun provinciale pleegzorgdienst hebben opgegeven als pleeggezin en er een opleiding voor hebben gehad.

Eindtermen

MM 2.4 De leerlingen kunnen illustreren dat welvaart zowel over de verschillende landen in de wereld als in België ongelijk verdeeld is.

MM 2.7* De leerlingen kunnen er in hun omgang met leeftijdsgenoten op discrete wijze rekening mee houden dat niet alle kinderen in hetzelfde type gezin wonen als zijzelf.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen (ZILL)

OWsa5 De ongelijke verdeling van welvaart en het onderscheid tussen welvaart en welzijn onderzoeken en illustreren en solidariteit waarderen.

OWsa1 Ervaren, onderzoeken, vaststellen en illustreren hoe mensen op verschillende manieren samenleven en groepen vormen.

SEgb1 Gevoelens en behoeften bij zichzelf en anderen beleven, aanvaarden, herkennen en in taal uitdrukken.

OVSG

WO-MAA-SCV-5 De leerlingen kunnen er in hun omgang met leeftijdsgenoten op discrete wijze rekening mee houden dat niet alle kinderen in hetzelfde type gezin wonen als zijzelf.

WO-MAA-SEV-23a De leerlingen weten dat de rijkdom ongelijk verdeeld is in hun omgeving.

WO-MAA-SEV-23b De leerlingen weten dat de rijkdom ongelijk verdeeld is in ons land.

WO-MAA-SEV-25 De leerlingen kunnen illustreren dat welvaart zowel over de verschillende landen in de wereld als in België ongelijk verdeeld is.

WO-MNS-SC-1.1.5 De leerlingen weten dat er verschillende redenen kunnen zijn om bang, blij, boos of verdrietig te zijn.

WO-MNS-SC-1.2.1 De leerlingen kunnen bij de andere(n) gevoelens van bang, blij, boos en verdrietig zijn, herkennen en meeleven in dit gevoel.

Go!

3.1.3.22 In hun omgang met leeftijdsgenoten op discrete wijze ermee rekening houden dat niet alle kinderen in hetzelfde type gezin wonen als zijzelf.

3.1.3.71 Illustreren met voorbeelden dat de welvaart in eigen land ongelijk verdeeld is.

3.1.3.72 Enkele voorbeelden van oorzaken van armoede in eigen land geven.

3.1.3.76 Vooroordelen over armoede in eigen land en in ontwikkelingslanden nuanceren.

Liefste dagboek, Vandaag was het zover. Papa moest naar het ziekenhuis voor zijn operatie. Omdat het een zware operatie is moet hij lang in het ziekenhuis blijven. Maar ook daarna heeft hij nog veel tijd nodig om te herstellen. Ik begrijp het wel, dat hij op die manier niet voor mij kan zorgen. Maar toch vind ik het moeilijk. Ik mis hem nu al. We zijn al zo veel jaren onder ons tweetjes. Elke dag, gewoon papa en ik. Het liefst had ik zoals andere kinderen een oma en opa gehad waar ik naartoe kon. Maar die wonen in het buitenland. En papa heeft geen broers of zussen. Mijn mama is er al lang niet meer en haar familie ken ik zelfs niet. Dus ben ik vandaag toegekomen bij Danny en Annelies. Ze zijn heel lief en ik heb hier een eigen kamer gekregen. Ze hebben zelf twee kinderen, maar die zijn veel ouder dan ik. Het zal nog een tijdje duren voor ik weer naar huis kan. Daar voel ik veel verdriet over. Hopelijk kunnen we papa wel snel gaan bezoeken! We gaan zo blij zijn om elkaar te zien!	Liefste dagboek, Mama heeft weer gehuild vandaag. Maar het was anders dan anders. Meestal huilt ze stil, en duurt het ook niet zo lang. Deze keer huilde ze harder. Maar daarna gaf ze me een dikke knuffel. Ze zei dat ze een heel moeilijke beslissing had genomen, maar dat het wel beter was zo. Weet je, we hebben maar heel weinig geld en mama en papa vinden moeilijk werk. Soms vinden ze wel werk, maar dat is nooit voor lang. Of er gebeurt iets waardoor hun baas hen niet meer wil. Ze vertelde dat ik even naar een ander gezin ga, waar ze beter voor mij kunnen zorgen. Zo kan ik wel elke dag ontbijten en boterhammen mee naar school nemen. Meer weet ik nog niet. Ik durfde niets meer te vragen, want ze begon opnieuw te huilen. Ik weet wel dat het niet voor altijd is, maar hoe lang het gaat duren weet ik helemaal niet. Ik heb een beetje buikpijn van de spanning. Ik hoop dat ze het me morgen nog eens kan uitleggen.
--	--

Liefste dagboek, Ik ben nu een week bij mijn tante en nonkel. Vandaag heb ik een gesprek gehad met Froukje, mijn tante. Ik had weer geen honger bij het avondeten. En dan vroeg ze me om even bij haar te komen zitten. Eindelijk durfde ik te zeggen dat ik het allemaal niet goed begreep. Waarom was ik bij hen en niet bij mama en papa? Het is moeilijk met mama en papa, maar eigenlijk lukte het wel. Ik kon heus wel voor mezelf en voor mama zorgen. Mama is soms wat in de war. Dan zegt ze rare dingen die niet waar zijn. Of ze denkt dat het dag is, terwijl het midden in de nacht is. Of ze praat tegen papa, die er niet is. Papa is er bijna nooit, dus ik begrijp niet waarom ze denkt dat hij er wel is. Froukje zei vandaag dat mama speciale hulp nodig heeft. Ze vond het fantastisch dat ik mijn mama zo flink help, maar ze zegt dat dat niet de bedoeling is. Ouders moeten voor kinderen zorgen en niet omgekeerd. En daarom ben ik nu bij hen. Ik vind het eigenlijk niet leuk dat ik niet meer zelfstandig mag zijn. Hier zijn opeens allemaal regels en nieuwe gewoonten. Ik hoop dat mama snel hulp krijgt en beter wordt. Dan kan ik weer terug. En misschien is papa dan ook weer vaker thuis ...	Liefste dagboek, Eindelijk heb ik tijd om je te schrijven. Gisteren stonden er vreemde mensen aan de deur. We moesten met hen mee. Gelukkig konden we nog een paar logerspullen pakken en kon ik jou meenemen. Mijn ouders hebben een drugsprobleem, zeggen ze. Ik weet niet exact wat dat betekent, maar ik denk dat het gaat over de pilletjes die ze nemen en de spuiten die ze in hun arm zetten. Als ze dat doen, dan liggen ze bijna de hele dag te rusten of te slapen. Vroeger was dat maar af en toe. Maar de laatste tijd deden ze bijna niets anders meer. Ik heb geleerd om voor mijn kleine zus te zorgen. Ik zorgde dat we naar school gingen. Daar kregen we van de juf boterhammen en melk. Er was ook 's middags warm eten voor ons. Nu mogen we een tijdje bij de juf wonen. We zijn nu haar pleegkinderen, zegt ze. Ik vind haar wel lief en ben graag bij haar. Maar ik denk ook dat het door de juf is dat de vreemde mensen gekomen zijn. Ik weet niet goed of ik boos of blij moet zijn. Ik wilde zo niet meer bij mijn ouders zijn. Maar het liefst wil ik dat ze hén helpen, zodat ze weer voor ons kunnen zorgen.
--	--

Liefste dagboek,

Wat ben ik boos op mijn ouders! Ze zitten in de gevangenis. En daarna stond de politie bij ons voor de deur. Ze namen ons mee. Mijn grote broer werd boos, en ik eigenlijk ook.

Maar we zijn nog maar kinderen en we mogen niet alleen wonen. Ik probeerde mijn broer rustig te maken. Hij wilde verder gamen op zijn groot scherm, maar dat ging niet. Ik zei hem dat we onze tablets vast wel mochten meenemen. De politievrouw knikte.

Mijn ouders zijn betrapt tijdens een diefstal. Ik vond het raar dat mijn ouders zouden stelen. We hebben toch wel genoeg geld? Maar de politievrouw zei dat al dat geld van eerdere diefstallen komt, en dat mijn ouders daardoor in de gevangenis moeten.

Straks gaan we naar een gezin waar mijn broer en ik samen mogen gaan logeren. Maar dat is maar voor even. Daarna zoeken ze een ander gezin voor ons, waar we langer gaan wonen. We moeten dan ook nog onze spullen gaan halen. Ze weten nog niet of mijn broer en ik samen gaan kunnen blijven. Ik hoop het wel!

Liefste dagboek,

Vandaag is er een pleegkind in ons gezin gekomen. Hij is 13 jaar, één jaar ouder dan ik dus, en hij spreekt een andere taal.

Mijn ouders hebben het met mij besproken. Deze jongen is gevlucht uit een ander land (ik ben vergeten welk) en is hier helemaal alleen toegekomen. Omdat hij nog maar 13 jaar is, mag hij niet alleen wonen.

Hij woonde eerst in een gebouw waar nog andere vluchtelingen leven. Maar het is beter voor hem als hij in een gezin kan wonen. En mijn ouders hebben een plaats bij ons aangeboden.

Ik wil hem zo goed mogelijk helpen om zich hier thuis te voelen, maar het is zo moeilijk dat hij een andere taal spreekt! Gelukkig heb ik een boekje vol foto's waarop we dingen kunnen aanwijzen. Maar toch zit hij het liefst alleen op zijn kamer.

Wat maakt dat je je thuis voelt?

3e
graad

Doel: betekenis geven aan het begrip "thuis"

40 minuten

Materiaal

- Post-its
- Een grote flap

Vooraf

- /

Gebruik de werkvorm *De Broedmachine* (© Djapo)¹ om te zoeken naar criteria of eigenschappen van een thuis.

Noteer deze denkvraag op het bord voor visuele ondersteuning.

Wat zorgt ervoor dat je je ergens thuis voelt?

Teken er een ei onder. Vertel dat dat een moeilijke vraag is, maar dat jullie er samen op gaan broeden. Noteer deze vragen in het ei.

- Op welke plaats voel je je thuis? Waarom voel je je daar thuis?

Laat de leerlingen nadenken over de vraag en klassikaal antwoorden. Noteer de antwoorden van de leerlingen op het bord rond het ei. De antwoorden mogen van allerlei aard zijn en moeten niet beoordeeld worden op goed of fout.

Kies dan een antwoord uit. Laat de leerlingen nadenken over de redenen of de eigenschappen die maken dat het als een thuis aanvoelt. Schrijf die eigenschappen bij op het bord.

Doe dat voor drie verschillende plaatsen.

Opmerking

Komen de leerlingen vaak tot dezelfde redenen of eigenschappen? Stimuleer hen dan om er andere te bedenken door te zoeken naar waarin de plaatsen van elkaar verschillen. Je kan er ook nog een vierde of vijfde plaats aan toevoegen om tot nog meer redenen of eigenschappen te komen.

¹ Met de werkvorm *De Broedmachine* werk je aan creatief denken. Dat is andere ideeën genereren dan degene die je gewoonlijk zou bedenken. Het is afwijken van de bewandelde paden in je hersenen, waardoor je een nieuw verband ontdekt tussen twee elementen of contexten dat je daarvoor nog niet had gezien. Meer weten over creatief denken? www.djapo.be

Eindtermen

MM 1.1* De leerlingen drukken in een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderingen spontaan uit.

MM 2.7* De leerlingen kunnen er in hun omgang met leeftijdsgenoten op discrete wijze rekening mee houden dat niet alle kinderen in hetzelfde type gezin wonen als zijzelf.

SV 2 De leerlingen kunnen in functionele situaties een aantal verbale en niet-verbale gespreksconventies naleven.

SV 3 De leerlingen kunnen samenwerken met anderen, zonder onderscheid van sociale achtergrond, geslacht of etnische origine.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen (ZILL)

SEiv2 De eigenheid en grenzen van anderen respecteren.

OWsa1 Ervaren, onderzoeken, vaststellen en illustreren hoe mensen op verschillende manieren samenleven en groeien vormen.

TOmn3 Actief deelnemen aan een gesprek.

SErv3 Samenwerken met anderen en zo bijdragen aan het realiseren van een gemeenschappelijk doel.

SEgb2 Bewust omgaan met gevoelens en behoeften en deze binnen aanvaardbare grenzen uiten. Zelfbeheersing ontwikkelen.

OVSG

WO-MNS-SC-1.1.4 De leerlingen drukken in een niet-conflictgeladen situatie eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderingen spontaan uit.

WO-MNS-SV-2.12.11 De leerlingen zijn bereid rekening te houden met de onuitgesproken regels die de interacties binnen hun groep bepalen.

WO-MAA-SCV-3 De leerlingen kunnen bij het vergelijken van gezinsvormen van klasgenoten met die van henzelf, een aantal overeenkomsten en verschillen verwoorden.

WO-MAA-SCV-5 De leerlingen kunnen er in hun omgang met leeftijdsgenoten op discrete wijze rekening mee houden dat niet alle kinderen in hetzelfde type gezin wonen als zijzelf.

(WO-MAA-SCV-6 De leerlingen beseffen dat sommige mensen een andere levensstijl hebben dan zijzelf, als ze geconfronteerd worden met beelden, informatie of mensen uit een andere cultuur.)

(WO-MAA-SCV-8 De leerlingen onderkennen dat we allen verschillende gebruiken hebben en dat die dikwijls worden bepaald door de eigen cultuur.)

Go!

3.1.1.3 In een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderingen spontaan uitdrukken.

3.1.2.2 Samenwerken met anderen in de groep, zonder onderscheid van sociale achtergrond, geslacht of etnische origine.

3.1.3.22 In hun omgang met leeftijdsgenoten op discrete wijze ermee rekening houden dat niet alle kinderen in hetzelfde type gezin wonen als zijzelf.

1.1.4.26 In een gesprek actief luisteren en zelf spreken evenwichtig afwisselen.

1.1.4.27 In een gesprek aanvaarden dat een ander anders reageert dan verwacht.

Hier zie je een voorbeeld van een mogelijk bordschema.

Wat zorgt ervoor dat je je ergens thuis voelt?

Bekijk alle eigenschappen die op het bord staan. Welke vinden de leerlingen de belangrijkste?

Bepaal samen de drie belangrijkste eigenschappen, bijvoorbeeld door de leerlingen te laten stemmen en het aantal stemmen per eigenschap te turven.

Laat de leerlingen vervolgens per twee of drie nadenken over mogelijke plaatsen die voldoen aan de drie uitgekozen eigenschappen. Ze schrijven elke plaats op een aparte post-it.

Maak ondertussen de flap klaar: noteer bovenaan 'Wat maakt dat je je ergens thuis voelt?'. Schrijf de drie gekozen eigenschappen in wolkjes verspreid op de flap. Daarna mogen de leerlingen hun post-its op de flap plakken.

Didactische duiding

Criteria bedenken kan een heel abstracte oefening zijn. Door inspiratie te halen in voorbeelden, maak je het een pak concreter. Bovendien kunnen de leerlingen eerst op hun buikgevoel afgaan om daar dan de achterliggende redenen bij te zoeken. Het is een techniek die de leerlingen later eventueel op eigen initiatief kunnen toepassen in andere situaties.

Tip!

Je kan er zelf tekeningen bij maken of de leerlingen de flap laten versieren met tekeningen.

Reflecteer in een klasgesprek over de voorbije activiteit.

We hebben onderzocht wat maakt dat je je ergens thuis voelt.

- Kan je je op meerdere plaatsen thuis voelen?
- Vanaf wanneer noem je iets een thuis?
- Heb je maar één thuis?
- Moet je één plaats kiezen om dat je thuis te noemen?

Leg de link naar pleegkinderen.

Voor pleegkinderen kan 'thuis' een moeilijk begrip zijn. Ze moeten de 'thuis' waar ze met hun ouders wonen verlaten. Hoewel het tijdelijk is, kan het soms wel voor een langere periode zijn. Het is dan niet gemakkelijk om je ergens anders thuis te voelen. En zelfs als ze zich wel thuis beginnen te voelen, zou het kunnen dat ze zich daar schuldig over voelen.

Ga met de leerlingen in gesprek aan de hand van enkele vragen.

- Als jij ergens anders zou gaan logeren omdat je ouders even niet voor jou kunnen zorgen, wat heb jij dan nodig om je thuis te voelen?
- Hoe zou een pleegkind zich kunnen voelen: verdrietig omdat het zijn ouders mist, of blij omdat er een oplossing is? Of zijn er nog andere gevoelens?
- Op welke manier zoek jij troost of troost je jezelf als je je ouders mist? Heb je soms heimwee?
- Wat als je niet weet hoe lang je je ouders gaat moeten missen? Hoe zou je daarmee omgaan?

Achtergrondinformatie

HOE WORD JE EEN PLEEGZORGER?

Pleegzorgers kunnen pleegkinderen een 'thuis' bieden. Die thuis moet nooit de thuis van de ouders vervangen of nabootsen. Het kind krijgt wel de kans om in de gezinssituatie van de pleegzorgers de beste zorgen te krijgen. Onderzoek wijst uit dat kinderen die in een pleeggezin opgevangen worden, dankzij de context van de gezinssituatie betere ontwikkelingskansen hebben dan in leefgroepen.

Er wordt steeds gezocht naar de best mogelijke match tussen pleegkind en pleeggezin, zodat het pleegkind zich zo thuis mogelijk kan voelen. Eens er een pleeggezin gevonden wordt, is er ook steeds onder begeleiding van de pleegzorgdienst overleg tussen de pleegzorgers en de ouders, zodat de situatie kan opgevat en aangepakt worden als gedeeld ouderschap.

Pleegzorg gebeurt zowel op vrijwillige als op gedwongen basis. Ouders die zelf voelen dat het niet meer gaat, kunnen in overleg met hulpverleners tot de conclusie komen dat pleegzorg voor hen een goede keuze zou zijn. In andere gevallen is de situatie dermate ernstig dat de ouders vrijwillig, maar niet meer vrijblijvend de mogelijkheden van pleegzorg bekijken. Wanneer ouders zich ertegen verzetten, is er sprake van gedwongen pleegzorg.

Hoewel veel mensen pleegzorger kunnen worden, zijn er een aantal voorwaarden waaraan je moet voldoen. Je stelt je kandidaat bij de dienst voor pleegzorg in de provincie waar je woont. Er wordt nagegaan of je aan een aantal wettelijk bepaalde voorwaarden voldoet. Dan kan je deelnemen aan een vormings- en screeningsprogramma. Tijdens deze procedure schat zowel de dienst voor pleegzorg als het kandidaat-pleeggezin zelf in of ze iets kunnen betekenen voor pleegzorg en wat het profiel van hun aanbod is. Wanneer het gezinsprofiel opgemaakt is, kan je in principe een 'thuis' bieden aan een pleegkind of een pleeggast (volwassenen met een handicap of met een psychiatrische problematiek). In de praktijk kan het dan nog altijd zijn dat dat een tijdje duurt, aangezien de match tussen pleegkind of pleeggast en het pleeggezin zo optimaal mogelijk moet zijn.

Pleegzorger voor een nacht

3e
graad

Doel: inleven in het standpunt van de ouders en pleegzorgers

25 minuten + 25 minuten

Materiaal

- De knuffels of dierbare voorwerpen die de kinderen zelf meebrengen
- Zorg zelf voor enkele knuffels van jezelf voor als er enkele kinderen hun voorwerp vergeten zijn

Vooraf

- Zorg dat je zeker de brief aan de ouders hebt bezorgd. (zie [p. 3](#))

Eindtermen

MM 1.1* De leerlingen drukken in een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderingen spontaan uit.

MM 1.2 De leerlingen kunnen beschrijven wat ze voelen en wat ze doen in een concrete situatie en kunnen illustreren dat zowel hun gedrag als hun gevoelens situatiegebonden zijn.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen (ZILL)

SEiv2 De eigenheid en grenzen van anderen respecteren.

SEgb2 Bewust omgaan met gevoelens en behoeften en deze binnen aanvaardbare grenzen uiten. Zelfbeheersing ontwikkelen.

SEgb1 Gevoelens en behoeften bij zichzelf en anderen beleven, aanvaarden, herkennen en in taal uitdrukken.

IVds3 Bijdragen aan een zinvolle samenleving waar een plaats is voor iedereen en respectvol omgaan met en zorgen voor de kwetsbare ander.

OVSG

WO-MNS-SC-1.1.3 De leerlingen kunnen in een eenvoudige taal een recent gebeurde situatie waarbij zij betrokken waren, in dialoog met een volwassene beschrijven en zeggen hoe zij zich daarbij voelden.

WO-MNS-SC-1.1.4 De leerlingen drukken in een niet-conflictgeladen situatie eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderingen spontaan uit.

WO-MNS-SC-1.1.5 De leerlingen weten dat er verschillende redenen kunnen zijn om bang, blij, boos of verdrietig te zijn.

WO-MNS-SC-1.1.6 De leerlingen kunnen beschrijven wat ze voelen in een concrete situatie en kunnen illustreren dat hun gevoelens situatiegebonden zijn.

Go!

3.1.1.3 In een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderingen spontaan uitdrukken.

3.1.1.29 Beschrijven wat ze voelen en wat ze doen in een concrete situatie en kunnen illustreren dat zowel hun gedrag als hun gevoelens situatiegebonden zijn.

Deel I: Gaan logeren

Vraag aan de leerlingen om hun knuffel of dierbaar voorwerp boven te halen.

Jullie gaan per twee samenzitten, want het is de bedoeling dat je voor één nacht wisselt met je klasgenoot: jij neemt de knuffel of het voorwerp van je klasgenoot mee, en die neemt jouw knuffel of voorwerp mee naar huis. Morgen breng je het terug mee naar school.

Vertel elkaar:

- wat de knuffel / het voorwerp voor jou betekent;
- waarom je er zo aan gehecht bent;
- hoe je wilt dat je klasgenoot ervoor zorgt.

Controleer of de leerlingen alles kunnen zeggen hebben over hun knuffel of voorwerp en of ze denken voldoende te weten over de knuffel of het voorwerp van de klasgenoot.

Tip!

Als er leerlingen zijn die hun knuffel of voorwerp niet bijhebben, geef je een knuffel of voorwerp van jezelf mee aan de andere leerling.

Deel 2: Verslag uitbrengen

Na de logeernachtjes bespreek je de gebeurtenissen.

Jullie hebben nu een nacht voor elkaars knuffels of voorwerpen gezorgd. Daarover gaan jullie opnieuw uitwisselen.

Vertel elkaar:

- hoe je voor de knuffel / het voorwerp gezorgd hebt;
- hoe het was om je knuffel of voorwerp een nacht te moeten missen.

Controleer of de leerlingen alles kunnen zeggen hebben over hun nachtje met de knuffel of het voorwerp van hun klasgenoot en of ze voldoende weten over hoe het met hun knuffel of voorwerp gegaan is.

Bespreek het gebeuren klassikaal, met aandacht voor hun gevoelens.

- Hoe vond je het om voor iets dierbaar van iemand anders te zorgen?
- Hoe was het om iets dierbaar voor een nacht aan de zorgen van iemand anders toe te vertrouwen?
- Voelde je verdriet of gemis?
- Voel je dankbaarheid voor de zorgen van je klasgenoot?

Leg de link met pleegzorg.

- Als het voor ouders moeilijk is om voor hun kinderen te zorgen, gaan zij soms naar een pleeggezin. Lijkt dat op wat er bij ons gebeurd is?
Hoe voel je je daarbij?
- Hoe kan je je inleven in het standpunt van de ouders?
Welke gevoelens zouden zij kunnen hebben?
- Hoe kan je je inleven in het standpunt van de pleegzorgers?
Welke gevoelens zouden zij kunnen hebben?

Pleegzorg is een recht

3e
graad

Doel: begrijpen dat pleegzorg kan helpen om het Kinderrechtenverdrag na te leven

25 minuten

Materiaal

- Werkblad Rechten van het Kind (zie [p. 26](#)) per twee leerlingen

Vooraf

- /

Voorkennis

- De leerlingen weten wat pleegzorg is.

Eindtermen

MM 2.13 De leerlingen kunnen het belang illustreren van de fundamentele Rechten van de Mens en de Rechten van het Kind. Ze zien daarbij in dat de rechten en plichten complementair zijn.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen (ZILL)

OWsa8 Het belang van de fundamentele rechten van de mens en de rechten van het kind illustreren en daarbij ervaren en inzien dat rechten en plichten complementair zijn.

OVSG

WO-MAA-PJV-16 De leerlingen kunnen de inhoud van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind begrijpen.

WO-MAA-PJV-17 De leerlingen kunnen enkele Rechten van het Kind met een voorbeeld illustreren.

WO-MAA-PJV-18 De leerlingen kunnen het belang illustreren van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

Go!

3.1.2.19 Enkele voorbeelden opsommen van fundamentele mensen- en kinderrechten.

3.1.2.20 Met voorbeelden het belang illustreren van de fundamentele Rechten van de Mens en de Rechten van het Kind.

Noteer op het bord:

Rechten van het Kind

Peil naar de voorkennis van de leerlingen om te komen tot een algemeen begrip van wat de Rechten van het Kind zijn.

- **Wat weten jullie over de Rechten van het Kind?** (Er bestaat een verdrag waarin opgesomd staat wat de rechten van het kind zijn. Er bestaan ook mensenrechten, maar deze zijn specifiek voor kinderen. Bijna alle landen ter wereld hebben het Verdrag van de Rechten van het Kind getekend. Dat was in 1989.)
- **Waarom zijn de Rechten van het Kind belangrijk volgens jou?**

Vertel de leerlingen een weetje.

We hebben het al over pleegzorg gehad. Wist je dat pleegzorg opgenomen is in de Rechten van het Kind? Het is artikel 20: Een land moet zorgen voor extra bescherming van een kind dat niet in zijn eigen gezin kan wonen. Soms is het de beste oplossing om op een hele andere plek te gaan wonen. Een plek waar kinderen in deze situaties goed verzorgd worden. Bijvoorbeeld in een pleeggezin of een opvanghuis met andere kinderen.

- Had je verwacht dat pleegzorg daar zo in zou staan?
- Wat vind je daarvan?

Vertel dat het Verdrag van de Rechten van het Kind een lange lijst van artikels is. Op het werkblad staan de rechten vereenvoudigd tot een opsomming van enkele algemene aspecten.

Laat de leerlingen per twee het werkblad invullen. Ze zoeken bij minstens drie clusters van rechten een voorbeeld van hoe pleegzorg kan helpen om daaraan bij te dragen.

Rechten van het Kind

Zoek bij minstens drie clusters van rechten een voorbeeld van hoe pleegzorg kan helpen om daaraan bij te dragen.

Recht op een naam, identiteit en nationaliteit

Recht op spel

Recht op een eigen mening

Recht op privacy

Recht op verzorging

Recht op wonen, voeding en kleding

Recht op onderwijs

Recht op anders zijn

Recht op informatie

Recht op bescherming tegen kinderarbeid,
oorlog, uitbuiting en geweld

Recht op zorg, opvoeding, familie

Pleegzorg in een druppel effect

3e
graad

Doel: inzien dat het opvangen van pleegkinderen meerdere gevolgen heeft, zowel positief als negatief, en zowel bedoeld als onbedoeld

50 minuten

Materiaal

- /

Vooraf

- /

Voorkennis

- De leerlingen weten wat pleegzorg is.

Eindtermen

MM 1.1* De leerlingen drukken in een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarden spontaan uit.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen (ZILL)

SEiv2 De eigenheid en grenzen van anderen respecteren.

SEgb2 Bewust omgaan met gevoelens en behoeften en deze binnen aanvaardbare grenzen uiten. Zelfbeheersing ontwikkelen.

OVSG

WO-MNS-SC-1.1.4 De leerlingen drukken in een niet-conflictgeladen situatie eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarden spontaan uit.

Go!

3.1.1.3 In een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarden spontaan uitdrukken.

Om te onderzoeken wat de gevolgen zijn van pleegzorg, gebruik je de werkvorm *Druppel effect* (© Djapo)².

Noteer de denkvraag bovenaan en lees ze luidop voor.

Wat als er een kind wordt opgevangen in een pleeggezin?

Leg uit dat je de werkvorm *Druppel effect* gaat gebruiken om een antwoord te zoeken op die denkvraag.

We willen deze situatie onderzoeken. Daarvoor gaan we nadenken welke mogelijke gevolgen die situatie heeft. We bedenken ook mogelijke gevolgen van gevolgen.

Toon een foto van een druppel die in het water valt en kringen maakt.

- **Wat zie je als er een druppel in het water valt?** (Er komen kringen op het water.)
- **Wat gebeurt er met die kringen?** (Ze worden steeds groter.)

De kringen op het water zijn het gevolg van één gebeurtenis. Dat beeld gaan we gebruiken om gevolgen van pleegzorg te onderzoeken.

Teken drie of vier concentrische cirkels op het bord. Noteer in het midden de situatie van waaruit je vertrekt als een hypothese.

Kind wordt opgevangen in pleeggezin

Tip!

Gebruik tijdens het maken van *Druppel effect* regelmatig taal die de denkprocessen van de deelnemers benadrukt, zodat zij er zich bewust van worden, het leren verwoorden en het nut ervan kunnen opmerken. Denk aan woorden als oorzaak, mogelijk gevolg, als ... dan ..., situatie, perspectieven ...

² Met de werkvorm *Druppel effect* oefen je op systeemdenken. Systeemdenken ondersteunt leerlingen in het onderzoeken van onze complexe wereld. Het zorgt voor een genuanceerd wereldbeeld dat rekening houdt met de verschillende standpunten in een verhaal. Systeemdenkers bekijken een probleem op zoveel mogelijk manieren en staan ervoor open om de realiteit te blijven onderzoeken en hun standpunt bij te stellen. Meer weten over systeemdenken? www.djapo.be

Laat de leerlingen nadenken over mogelijke gevolgen van het startpunt. Begeleid dat denkproces door vragen te stellen.

- Wat als er een kind in een pleeggezin terechtkomt?
- Wat is een mogelijk gevolg van een kind dat naar een pleeggezin gaat?
- Als een kind in een pleeggezin wordt opgevangen, dan ...?
- Wat denk jij dat er zou gebeuren als een pleeggezin een kind opvangt?

Noteer de directe gevolgen in de tweede cirkel, rond het startpunt. Teken ook pijlen van het startpunt naar de gevolgen.

Vraag de leerlingen om te kijken naar een mogelijk gevolg en daarbij nieuwe gevolgen te bedenken. Stimuleer hen om vanuit de nieuwe situatie te denken en niet vanuit het startpunt.

- Als je naar dit gevolg kijkt, wat is daar dan een mogelijk gevolg van?
- Wat als ...?
- Als ..., dan ...?

Noteer elk gevolg verder naar buiten in de derde cirkel en teken er pijlen tussen.

Doe dat voor alle gevolgen in de tweede cirkel.

Denk nog een keer verder voor de verdere gevolgen in de vierde cirkel.

Stimuleer om vanuit verschillende perspectieven te denken.

- Wat is een gevolg voor het kind, voor de ouders, voor de pleegzorgers?
- Zijn er ook gevolgen voor de vrienden van het kind, de familie, de leerkrachten?

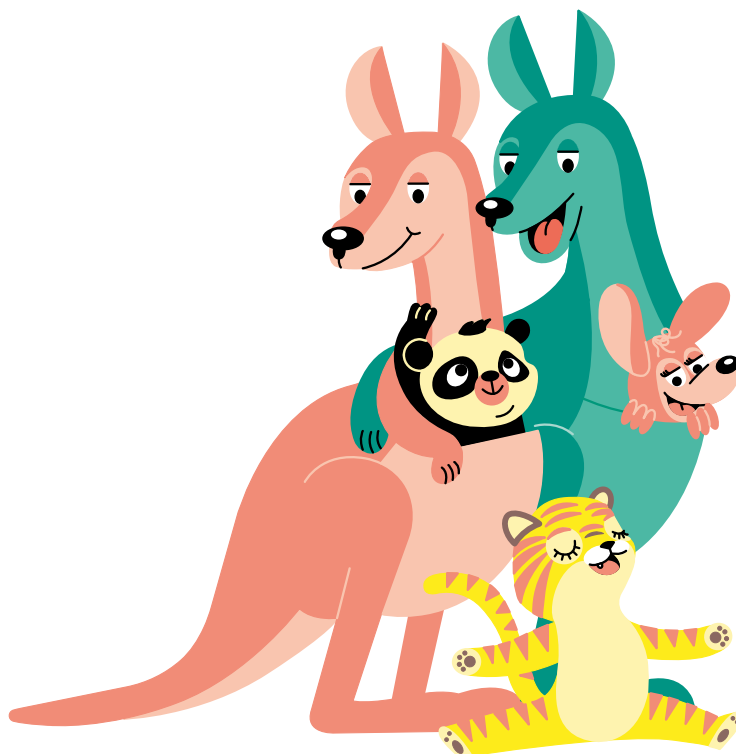
Differentiatie

Als het niet vlot op gang komt, kan je zelf mogelijke gevolgen voorstellen, de ene al logischer dan de andere. Prikkel zo hun eigen brainstormvermogen.

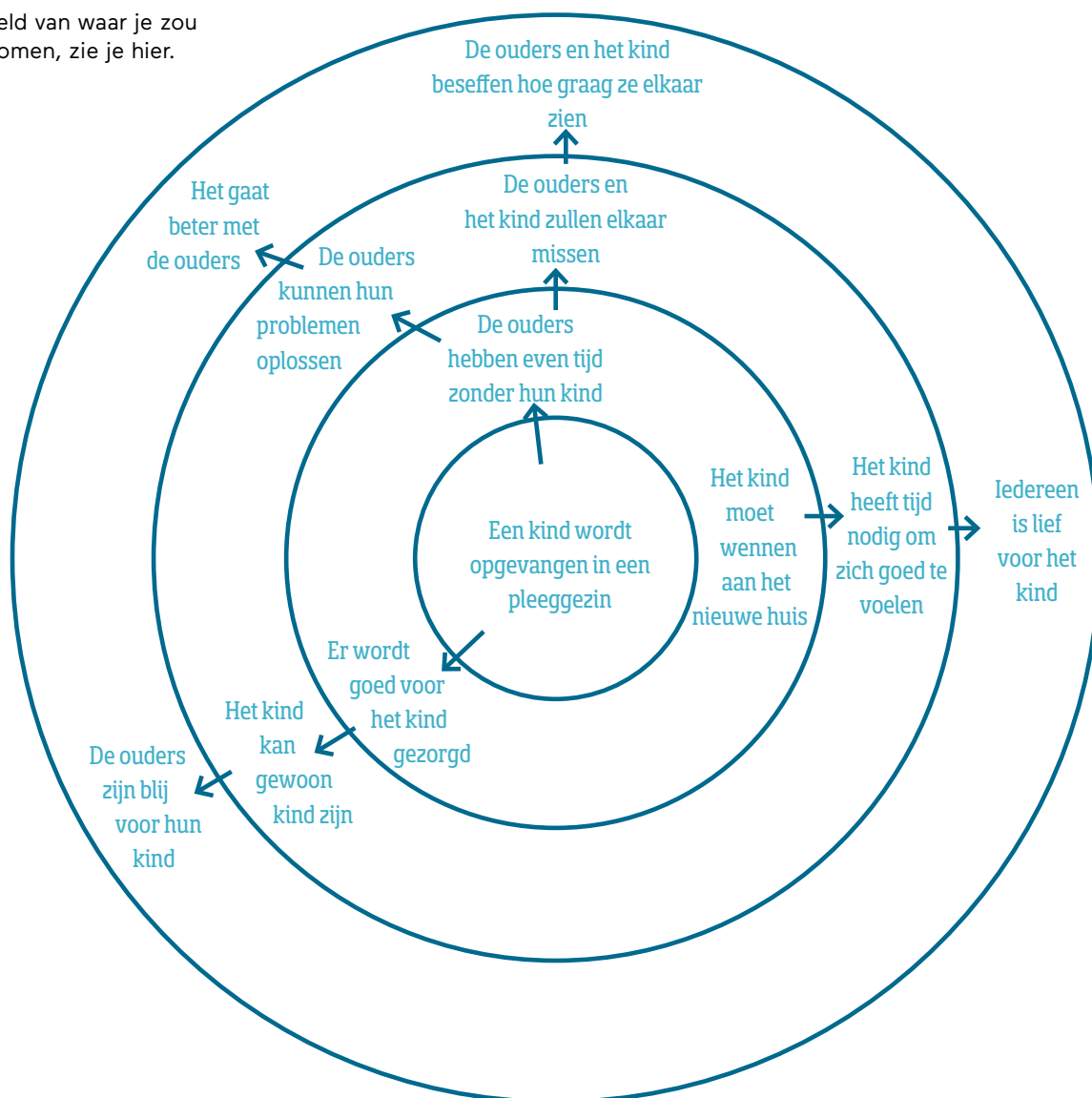
- Zou het kunnen dat ...?
- Is een mogelijk gevolg dat ...
- Ik zou verwachten dat ...
Denken jullie dat ook?

Tip!

Worden er gevolgen genoemd die niet waar of twijfelachtig zijn? Schrijf er een vraagteken bij en stimuleer de deelnemers om ze (achteraf) verder te onderzoeken.

Een voorbeeld van waar je zou kunnen uitkomen, zie je hier.

Bekijk het bordschema klassikaal.

- Ben je verrast door bepaalde gevolgen?
- Zijn er gevolgen die je niet had verwacht?
- Heeft het onderzoek je een beter beeld gegeven van de situatie?

Sta nog even apart stil bij de gevolgen voor een pleegbroer of -zus.

- Stel dat er bij jou een pleegkind in het gezin zou komen. Wat zijn dan voor jou de gevolgen?
- Zou je blij zijn? Waarom (niet)?
- Zou je angstig zijn? Waarom (niet)?
- Zou het voor jou een verschil zijn of het een jongen of een meisje is?
- Is de leeftijd van het pleegkind belangrijk?
- Kan een pleegkind als een echte broer of zus voelen? Waar hangt dat van af?

Voor pleegbroers en -zussen is het ook zoeken als er een pleegkind in het gezin komt. De ouders zullen de aandacht moeten verdelen, en het pleegkind zal in het begin wellicht zelfs wat extra aandacht krijgen. Het kan ook lijken alsof er een vriendje komt logeren. Maar dat is natuurlijk niet het geval. Het pleegkind hoort vanaf dat moment gewoon bij het gezin, ondanks dat de pleegzorgers niet de ouders zijn.

Tip!

Reflecteer over oorzaken en gevolgen.

- Kan je bij elke gebeurtenis een afsplitsing maken? Bij welke wel/niet?
- Was het gemakkelijk of logisch om de gevolgen te bedenken?
- Hadden jullie allemaal dezelfde ideeën of waren ze net heel verschillend?
- Kan je weten hoeveel gevolgen een gebeurtenis heeft?
- Kan je volgens jou altijd alle gevolgen van een gebeurtenis voorspellen?

Gewoonten vergelijken

3e
graad

Doel: beseffen dat ieder gezin eigen gewoonten heeft en dat het moeilijk kan zijn om je daar als pleegkind aan aan te passen, en inzien dat een pleegkind en een pleeggezin een goede match moeten zijn

50 minuten

Materiaal

- Werkblad *Radar* (zie [p. 33](#))
- Losse kaartjes om een chronologie van stappen te visualiseren op het bord (zie uitbreiding)

Vooraf

- Zorg dat je zeker de brief aan de ouders hebt bezorgd. (zie [p. 3](#))

Gebruik de werkvorm *Radar* (© Djapo)³ om het te hebben over de gewoonten van de leerlingen thuis.

De leerlingen nemen het blad waarop hun ouders de gewoonten thuis hebben ingevuld. Per twee lezen ze het en stellen ze aan elkaar hun gewoonten voor.

Geef elk duo het werkblad *Radar* (zie [p. 33](#)).
Ze schrijven hun namen in het midden van de cirkels.

Leg uit dat je de werkvorm *Radar* gaat gebruiken om hun gewoontes te vergelijken.

Tip!

Gebruik tijdens het maken van de *Radar* regelmatig taal die de denkprocessen van de deelnemers benadrukt, zodat zij er zich bewust van worden, het leren verwoorden en het nut ervan kunnen opmerken. Denk aan woorden als vergelijken, eigenschappen benoemen, hetzelfde, anders, gelijkenissen, verschillen ...

Eindtermen

MM 1.1* De leerlingen drukken in een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarden spontaan uit.

MM 2.7* De leerlingen kunnen er in hun omgang met leeftijdgenoten op discrete wijze rekening mee houden dat niet alle kinderen in hetzelfde type gezin wonen als zijzelf.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen (ZILL)

SEiv2 De eigenheid en grenzen van anderen respecteren.

OWsa1 Ervaren, onderzoeken, vaststellen en illustreren hoe mensen op verschillende manieren samenleven en groepen vormen.

SEgb2 Bewust omgaan met gevoelens en behoeften en deze binnen aanvaardbare grenzen uiten. Zelfbeheersing ontwikkelen.

OVSG

WO-MNS-SC-1.1.4 De leerlingen drukken in een niet-conflictgeladen situatie eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarden spontaan uit.

WO-MAA-SCV-5 De leerlingen kunnen er in hun omgang met leeftijdgenoten op discrete wijze rekening mee houden dat niet alle kinderen in hetzelfde type gezin wonen als zijzelf.

(WO-MAA-SCV-6 De leerlingen beseffen dat sommige mensen een andere levensstijl hebben dan zijzelf, als ze geconfronteerd worden met beelden, informatie of mensen uit een andere cultuur.)

(WO-MAA-SCV-8 De leerlingen onderkennen dat we allen verschillende gebruiken hebben en dat die dikwijls worden bepaald door de eigen cultuur.)

Go!

3.1.1.3 In een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarden spontaan uitdrukken.

3.1.3.22 In hun omgang met leeftijdgenoten op discrete wijze ermee rekening houden dat niet alle kinderen in hetzelfde type gezin wonen als zijzelf.

³ *Radar* is een visueel denkinstrument van Djapo, waarmee je meteen ook oefent op systeemdenken. Met visuele denkinstrumenten maak je je denken zichtbaar, waardoor je je denken stimuleert en je het anderen mogelijk maakt om met je mee te denken. Systeemdenken ondersteunt leerlingen in het onderzoeken van onze complexe wereld. Het zorgt voor een genuanceerd wereldbeeld dat rekening houdt met de verschillende standpunten in een verhaal. Systeemdenkers bekijken een probleem op zoveel mogelijk manieren en staan ervoor open om de realiteit te blijven onderzoeken en hun standpunt bij te stellen. Meer weten over visuele denkinstrumenten en systeemdenken? www.djapo.be

De leerlingen kijken op hun vragenlijst met gewoonten. Wat ze met elkaar gemeenschappelijk hebben, noteren ze in het stuk waar de cirkels overlappen. De dingen die verschillen noteren ze elk in hun eigen cirkel.

Laat de leerlingen na afloop rondlopen in de klas om de andere werkbladen te bekijken.

Tip!

Als het rondlopen te chaotisch is in jouw klas, kan je ze ook twee keer per vier laten uitwisselen, zodat ze ook twee andere werkbladen gezien hebben.

Bespreek klassikaal de resultaten.

- **Zie je gelijkenissen tussen de verschillende bedtijdrutuelen?**
- **Zijn er veel verschillen?**
- **Welke gewoonten vind je leuk/interessant?**

Leg de link met pleegkinderen, en grijp terug naar concrete voorbeelden via de tekeningen.

- **Als het voor ouders moeilijk is om voor hun kinderen te zorgen, gaan zij soms naar een pleeggezin. Hoe zou het zijn als je plots in een gezin komt waar het anders verloopt?**
- **Aan welke gewoonten zou jij moeten wennen?**
- **Wat als Ella plots in het huis van Max terechtkomt, waar er een heel ander bedtijdrutueel is?**
- **Hoe zou je aan nieuwe gewoonten kunnen wennen?**
- **Moet het pleeggezin rekening houden met de gewoonten die het pleegkind thuis had? Hoe kunnen ze dat doen?**
- **Zou het kunnen dat er verschillende gewoonten gemengd worden als er een pleegkind bijkomt? Waarom wel/niet? Kan je daar een voorbeeld van geven?**
- **Moeten er misschien compromissen gesloten worden als het om gewoonten gaat?**

Uitbreiding

Gebruik de werkvorm *Stappentrein* (© Djapo)⁴ om de leerlingen te laten nadenken over hoe je aan nieuwe gewoonten kan wennen.

Noteer op het bord deze denk vraag:

Hoe wen je aan nieuwe gewoonten?

Leg uit dat je de werkvorm *Stappentrein* gaat gebruiken om een antwoord te zoeken op die denk vraag.

We gaan onderzoeken welke stappen er in welke volgorde moeten gebeuren om dit doel te bereiken.

Laat de leerlingen nadenken over mogelijke stappen om het doel te bereiken. Als iemand een stap omschrijft, noteer je die stap op een kaartje.

Differentiatie

De leerlingen mogen ook gedachten en gevoelens verwoorden rond de gewoonten. Ze noteren hun bevindingen ook op de *Radar*. Bijvoorbeeld:

- *Gemeenschappelijk: ik vind het uur dat ik moet gaan slapen te vroeg*
- *Niet gemeenschappelijk: ik ben tevreden / niet tevreden met mijn schermtijd*

Tip!

Gebruik tijdens het maken van de *Stappentrein* regelmatig taal die de denkprocessen van de deelnemers benadrukt, zodat zij er zich bewust van worden, het leren verwoorden en het nut ervan kunnen opmerken. Denk aan woorden als voor(dat), vooraf aan, na(dat), volgend op, chronologisch rangschikken ...

4 *Stappentrein* is een visueel denkinstrument van Djapo, waarmee je meteen ook oefent op systeemdenken. Met visuele denkinstrumenten maak je je denken zichtbaar, waardoor je je denken stimuleert en je het anderen mogelijk maakt om met je mee te denken. Systeemdenken ondersteunt leerlingen in het onderzoeken van onze complexe wereld. Het zorgt voor een genuanceerd wereldbeeld dat rekening houdt met de verschillende standpunten in een verhaal. Systeemdenkers bekijken een probleem op zoveel mogelijk manieren en staan ervoor open om de realiteit te blijven onderzoeken en hun standpunt bij te stellen. Meer weten over visuele denkinstrumenten en systeemdenken? www.djapo.be

- Wat moeten we doen om aan nieuwe gewoonten te wennen?
- Welke stap moet gebeuren om aan nieuwe gewoonten te wennen?
- Hoe gaan we te werk om aan nieuwe gewoonten te wennen?

Vraag aan de leerlingen om na te denken over een andere stap. Schrijf die stap op een nieuw kaartje.

- Wat moeten we nog doen om aan nieuwe gewoonten te wennen?
- Wat is nog een belangrijke stap om aan nieuwe gewoonten te wennen?

Als je de tweede stap hebt, vraag dan aan de leerlingen welke volgorde het meest logisch is.

- Welke stap doen we eerst? Welke daarna?
- Vindt iedereen dat het meest logische?

Laat de leerlingen nog meer mogelijke stappen benoemen. Telkens wanneer er een kaartje bijkomt, onderzoek je samen op welke plaats het kaartje moet liggen.

Je kan ook gerichte vragen stellen om ontbrekende stappen toe te voegen.

- Wat moet er gebeuren voor(dat) ...?
- Wat gaat vooraf aan ...?
- Is er nog een stap nodig tussen ... en ...?
- Wat is er nodig om van ... naar ... te gaan?
- Wat kunnen we doen na(dat) ...?
- Wat volgt er op ...?

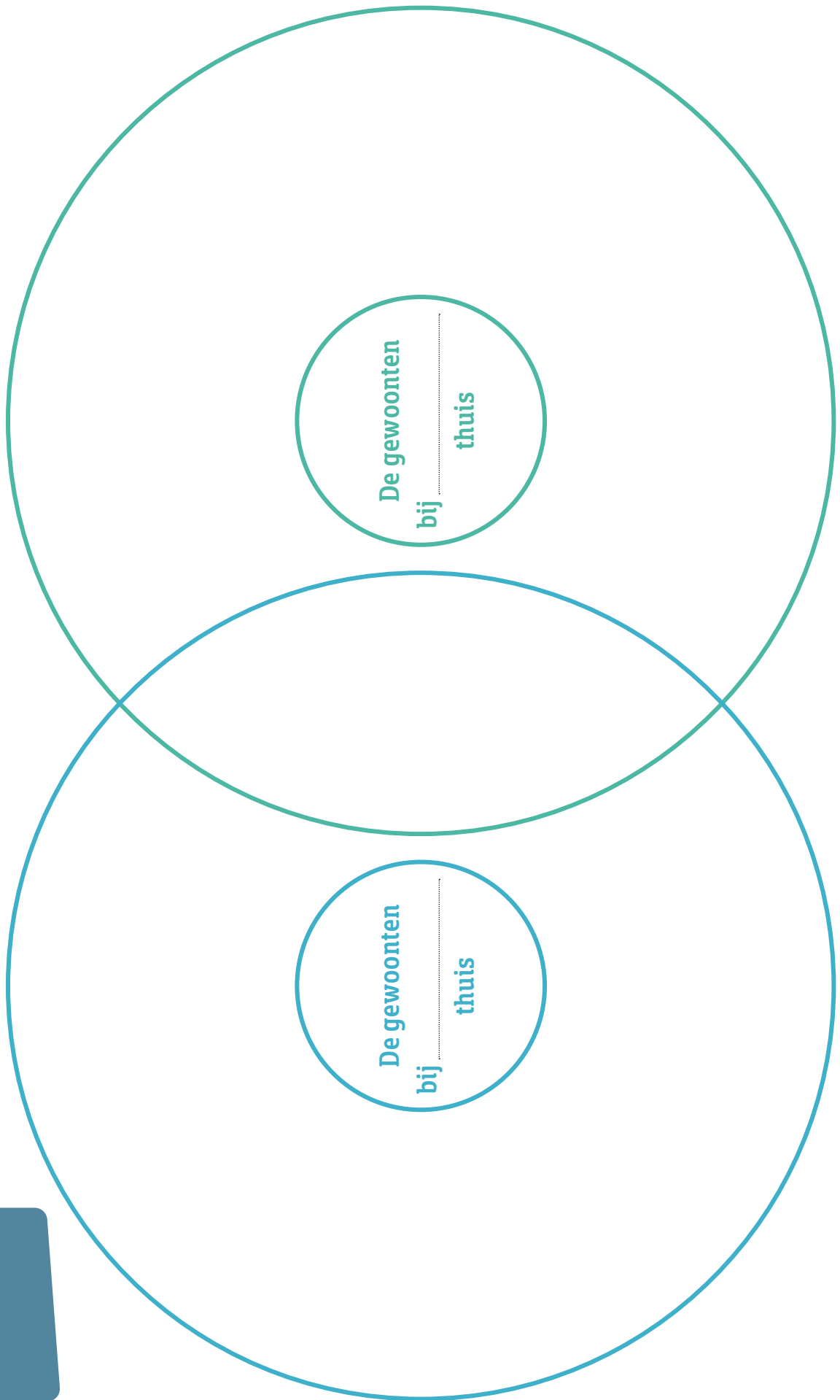
Laat de leerlingen het resultaat bekijken. Overloop de stappen. Bevraag of ze tevreden zijn met het resultaat en zo niet, hoe dat komt.

- Ben je tevreden met het resultaat?
- Ben je misschien verrast door bepaalde resultaten?
- Hebben we dingen benoemd waar we niet van wisten dat ze moesten gebeuren? Welke? Waarom hadden we ze niet verwacht?
- Zijn er nog stappen die we in een andere volgorde kunnen/moeten zetten? Waarom?

Tip!

Er is niet altijd een eenduidig antwoord. Vraag in dat geval aan de deelnemers om te beargumenteren waarom een bepaalde volgorde voor hen logisch is. Kies uiteindelijk wel voor één volgorde.

Over perspectieven en gevoelens

3e
graad

Doel: perspectieven onderzoeken en een eigen mening vormen

25 minuten

Materiaal

- Zes kladpapieren
- Logo en tagline van Pleegzorg Vlaanderen (zie [p. 36](#))

Vooraf

- /

Voorkennis

- De leerlingen weten wat pleegzorg is.

Eindtermen

MM 1.1* De leerlingen drukken in een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderingen spontaan uit.

SV 1.6 De leerlingen kunnen kritisch zijn en een eigen mening formuleren.

SV 3 De leerlingen kunnen samenwerken met anderen, zonder onderscheid van sociale achtergrond, geslacht of etnische origine.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen (ZILL)

SEiv2 De eigenheid en grenzen van anderen respecteren.

SEgb2 Bewust omgaan met gevoelens en behoeften en deze binnen aanvaardbare grenzen uiten. Zelfbeheersing ontwikkelen.

SErv3 Samenwerken met anderen en zo bijdragen aan het realiseren van een gemeenschappelijk doel.

IVds3 Bijdragen aan een zinvolle samenleving waar een plaats is voor iedereen en respectvol omgaan met en zorgen voor de kwetsbare ander.

IVds1 De complexiteit van gebeurtenissen in de wereld ervaren, vaststellen en uitdrukken welke de gevolgen ervan zijn hier en elders, nu en later.

IVoc4 Alleen en met anderen kritisch reflecteren op ervaringen en bevindingen en daaruit leren.

TOmn3 Actief deelnemen aan een gesprek.

OVSG

WO-MNS-SC-1.1.4 De leerlingen drukken in een niet-conflictgeladen situatie eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderingen spontaan uit.

WO-MNS-SV-2.7.6 De leerlingen kunnen kritisch nadenken over bepaalde maatschappelijke toestanden.

WO-MNS-SV-2.8.3 De leerlingen durven voor hun mening op een aanvaardbare manier opkomen.

WO-MNS-SV-2.12.11 De leerlingen zijn bereid rekening te houden met de onuitgesproken regels die de interacties binnen hun groep bepalen.

Go!

3.1.1.3 In een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderingen spontaan uitdrukken.

3.1.1.28 Kritisch zijn en een eigen mening formuleren.

3.1.2.2 Samenwerken met anderen in de groep, zonder onderscheid van sociale achtergrond, geslacht of etnische origine.

Gebruik de werkvorm *Sterrenwacht* (© Djapo)⁵ om de leerlingen te laten oefenen op het inleven in verschillende perspectieven.

Verdeel de klas in zes groepen en geef elke groep een kladpapier.

- **Aan welke gevoelens denk je aan als je aan pleegzorg denkt?**

Laat de leerlingen in de groepjes zo veel mogelijk gevoelens bedenken die ze willekeurig door elkaar op een blad schrijven.

Teken ondertussen een ster met zes punten op het bord. Noteer bij elk punt een perspectief in het pleegzorgverhaal: **pleegkind, ouders, pleegzorgers, begeleider, pleegbroer of -zus, leerkracht**. In het midden van de ster schrijf je **pleegzorg**.

Geef elke groep één perspectief. De leerlingen zetten individueel een kruisje bij het gevoel dat volgens hen het best aansluit bij hoe hun personage zich voelt bij een pleegzorgsituatie.

De leerlingen vertellen in groep aan elkaar waarom ze kozen voor dat bepaalde gevoel. De bedoeling is dat ze samen tot één gevoel komen. Dat kan door de kruisjes te tellen of door het in een gesprek overeen te komen.

Schrijf het gevoel dat de groepjes kiezen naast het sterpunt van hun perspectief op het bord.

⁵ Met de werkvorm *Sterrenwacht* oefen je op systeemdenken. Systeemdenken ondersteunt leerlingen in het onderzoeken van onze complexe wereld. Het zorgt voor een genuanceerd wereldbeeld dat rekening houdt met de verschillende standpunten in een verhaal. Systeemdenkers bekijken een probleem op zoveel mogelijk manieren en staan ervoor open om de realiteit te blijven onderzoeken en hun standpunt bij te stellen. Meer weten over systeemdenken? www.djapo.be

Stel vragen over de werkvorm en de gevoelens die in een pleegzorgsituatie naar boven kunnen komen.

- Welk gevoel heb je voor jouw perspectief gekozen? Waarom?
- Ging het vlot om één gevoel te bedenken?
- Vind je dat er meerdere gevoelens bij dat perspectief horen? (Welke?) Waarom (niet)?
- Kan je verschillende dingen tegelijk voelen?
- Voelt iedereen in dezelfde situatie zich hetzelfde? Voelt iedereen zich anders?
- Waar hangt het gevoel van iemand van af?
- Wat voel jij persoonlijk als je aan pleegzorg denkt?

Uitbreiding

Toon de tagline die bij het logo van Pleegzorg Vlaanderen hoort.
(zie [p. 36](#))

'Je thuis delen, verrijkt je leven'.

- Wat betekent die zin?
- Welke betekenis geef jij eraan?
- Kan je je daarin vinden?

Je thuis delen,
verrijkt je leven

Ideeën voor actie

3e
graad

Doel: nadenken over wat zij kunnen doen rond pleegzorg

50 minuten

Materiaal

• /

Vooraf

• /

Laat de leerlingen nadenken over wat zij kunnen doen in verband met pleegzorg.

Tip!

Misschien komen de leerlingen met ideeën die in de lijn liggen met 'lief zijn voor elkaar' en 'goed voor elkaar zorgen'. Toch kunnen ze meer doen dan dat.

Door pleegzorg bekend te maken, zullen er misschien meer mensen zich kandidaat stellen als pleegzorger, waardoor er meer kinderen in moeilijke situaties geholpen kunnen worden. Als de leerlingen het zelf niet doen, benoem dan zeker zelf het ambassadeurschap dat ze kunnen opnemen.

Gebruik de werkvorm *In de roos!* (© Djapo)⁶ om hun ideeën af te toetsen aan zelfgeformuleerde criteria.

Formuleer een denkvraag gebaseerd op waarvoor ze in actie willen komen. Bijvoorbeeld:

- Hoe kunnen we pleegzorg bekender maken?
- Hoe kunnen we aan de wereld laten zien dat wij rond pleegzorg gewerkt hebben?
- Hoe kunnen we onze ouders overtuigen na te denken over pleegzorg?
- Hoe kunnen we een pleegkind op school een goed gevoel geven?
- Hoe kunnen we in de klas goed voor elkaar zorgen?

Eindtermen

MM 1.1* De leerlingen drukken in een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderungen spontaan uit.

MM 1.2 De leerlingen kunnen beschrijven wat ze voelen en wat ze doen in een concrete situatie en kunnen illustreren dat zowel hun gedrag als hun gevoelens situatiegebonden zijn.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen (ZILL)

SEiv2 De eigenheid en grenzen van anderen respecteren.

SEgb1 Gevoelens en behoeften bij zichzelf en anderen beleven, aanvaarden, herkennen en in taal uitdrukken.

SEgb2 Bewust omgaan met gevoelens en behoeften en deze binnen aanvaardbare grenzen uiten. Zelfbeheersing ontwikkelen.

IVds3 Bijdragen aan een zinvolle samenleving waar een plaats is voor iedereen en respectvol omgaan met en zorgen voor de kwetsbare ander.

OVSG

WO-MNS-SC-1.1.4 De leerlingen drukken in een niet-conflictgeladen situatie eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderungen spontaan uit.

WO-MNS-SC-1.1.6 De leerlingen kunnen beschrijven wat ze voelen in een concrete situatie en kunnen illustreren dat hun gevoelens situatiegebonden zijn.

WO-MNS-SC-1.1.7 De leerlingen kunnen beschrijven wat ze doen in een concrete situatie en kunnen illustreren dat hun gedrag situatiegebonden is.

Go!

3.1.1.3 In een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderungen spontaan uitdrukken.

3.1.1.29 Beschrijven wat ze voelen en wat ze doen in een concrete situatie en kunnen illustreren dat zowel hun gedrag als hun gevoelens situatiegebonden zijn.

⁶ *In de roos!* is een visueel denkinstrument van Djapo, waarmee je meteen ook oefent op creatief denken. Met visuele denkinstrumenten maak je je denken zichtbaar, waardoor je je denken stimuleert en je het anderen mogelijk maakt om met je mee te denken. Creatief denken is andere ideeën genereren dan degene die je gewoonlijk zou bedenken. Het is afwijken van de bewandelde paden in je hersenen, waardoor je een nieuw verband ontdekt tussen twee elementen of contexten dat je daarvoor nog niet had gezien. Meer weten over visuele denkinstrumenten of creatief denken? www.djapo.be

Laat de leerlingen ideeën bedenken als oplossing voor de denkvraag en schrijf ze links onder elkaar. Stel vragen om het bedenken van ideeën te stimuleren.

- Op welke manieren kunnen we ...?
- Hoe kan iemand ...?
- Wie kan er een idee bedenken om/voor ...?
- We willen ... Hoe zouden we dat kunnen doen?
- Waar / met wie / wanneer kunnen we ...?

Vraag aan de leerlingen om criteria te bedenken waaraan de ideeën moeten voldoen. Schrijf ze rechts van de ideeën in een kolom onder elkaar.

- Wat maakt een idee goed?
- Wat vind jij goede voorwaarden voor de ideeën?
- Welke kenmerken moeten onze ideeën hebben volgens jou?
- Wat is belangrijk om te bepalen of een idee goed of slecht is?

Kies samen – al dan niet democratisch – de drie belangrijkste eigenschappen die op de rechterkant op het bord staan. Noteer die in de tweede kolom. Onderlijn elk criterium met een andere kleur.

- Welke kenmerken zijn voor jou belangrijk?
- Welke criteria gaan we selecteren?
- Wat vinden we het belangrijkste aan de ideeën?

Teken op de rechterkant van het bord drie concentrische cirkels, zodat je een roos krijgt. Leg de volgende stap uit.

We hebben een lijst met ideeën en we hebben bepaald aan welke criteria of kenmerken zij moeten voldoen. We gaan nu elk idee aan de gekozen criteria aftoetsen. Per criterium waaraan dat voldoet krijgt die een streepje.

Voorstellen zonder streepje schrijven we buiten de cirkels. Voorstellen met één streepje komen in de buitenste cirkel, voorstellen met twee streepjes in de tweede cirkel en voorstellen met drie streepjes in het midden, of met andere woorden 'in de roos'.

Toets samen met de leerlingen iedereen af aan elk criterium. Als een idee aan een criterium voldoet, turf dat dan met een streepje in de kleur van het criterium. Zo kan je achteraf snel zien aan welke criteria het idee voldoet.

Opmerking

Zorg dat de eigenschappen elkaar niet tegenspreken of hetzelfde betekenen, maar dat ze elkaar aanvullen.

Tip!

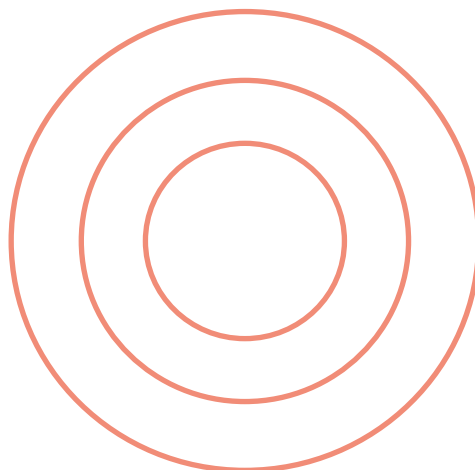
Schrijf telkens meteen na het turven het idee in de juiste cirkel.

Ideeën

-
-
-
-
-
-

Criteria

-
-
-
-
-

Rond de denkoefening af door het resultaat nog eens te bekijken. Vertel luidop welke voorstellen er in het midden terecht zijn gekomen. Als er geen voorstellen in het midden staan, vestig daar dan de aandacht op.

Bevraag of ze tevreden zijn met het resultaat en zo niet, hoe dat komt.

- Ben je tevreden met het resultaat?
- Ben je misschien verrast door bepaalde resultaten?
- Staan er voorstellen buiten de roos waarvan je vindt dat die in het midden moeten komen?
- Hebben we achteraf bekeken de juiste criteria geselecteerd?

Of je nu tot een idee bent gekomen of niet, rond het thema samen met de leerlingen af door kort terug te kijken.

- Wat onthoud je uit de lessen over pleegzorg?
- Wat betekent die informatie voor jou?
- Wat zou je er in de toekomst nog rond willen doen?

Tip!

Onderzoek of er ruimte is om een haalbaar idee uit de vorige activiteit ook echt uit te voeren. Het maakt het geheel voor de leerlingen relevanter en minder vrijblijvend. Bovendien kunnen we op die manier werken aan hun motivatie en hun vertrouwen en geloof in eigen mogelijkheden.

